

М. Л. Грібов,

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту поліцейської діяльності,
Національна академія внутрішніх справ
пл. Солом'янська, 1, м. Київ-ДСП, 03035, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2437-5598>

І. Ю. Шеліховська,

доктор філософії в галузі права,
прокурор Вінницької окружної прокуратури
Вінницької області
пров. Цегельний, 8, м. Вінниця, 21020, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6704-6597>

В. О. Ясінський,

ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності
та національної безпеки,
Національна академія внутрішніх справ
пл. Солом'янська, 1, м. Київ-ДСП, 03035, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6486-9711>

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ НАРКОЗЛОЧИНУ

Анотація. Питання протидії наркозлочинності стають дедалі актуальнішими через стрімке збільшення обсягів незаконного наркообігу в Україні та в усьому світі, зростання негативного впливу наркотизму на інтереси суспільства та держави, постійного вдосконалення засобів і методів протиправної діяльності в цій сфері. Контроль за вчиненням злочину натеper є одним із найефективніших засобів викриття осіб, що вчиняють тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення у сфері наркообігу. Мета статті полягає в узагальненні судової практики визначення критеріїв допустимості доказів, здобутих під час контролю за вчиненням наркозлочинів. Методи дослідження обрано з огляду на окреслені мету й завдання, специфіку об'єкта і предмета дослідження. Їх основу становить загальний діалектичний метод наукового пізнання реальних явищ, а також їх зв'язків із практичною діяльністю правоохоронних органів і суду. Застосовано такі спеціальні методи дослідження: метод системного аналізу; системно-структурний; порівняльно-правовий; логіко-юридичний. Основні результати дослідження, зокрема, наукова новизна полягає в розробленні підходів до визначення прокурором форми майбутнього контролю за вчиненням наркозлочину та впливу помилко процесуального керівника в цьому питанні на допустимість отриманих доказів. Серед іншого, визначено критерії розмежування контролю за вчиненням наркозлочину з провокацією цього кримінального правопорушення. До таких віднесено процесуальні та змістові, з поділом останніх на абсолютні або безумовні та непрямі або умовні (з розкриттям змісту кожного виду). Розроблено алгоритм проведення контролю за вчиненням наркозлочину, який дає змогу забезпечити допустимість доказів, що будуть одержані за його результатами. Зазначені результати мають як теоретичне (підґрунтя для подальших досліджень проблематики використання контролю за вчиненням злочину з метою протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів і прекурсорів), так і практичне значення – для використання зазначених критеріїв та алгоритму прокурорами, слідчими та оперативними працівниками для забезпечення ефективності протидії наркозлочинності.

Ключові слова: законність; доказування; досудове розслідування; негласні слідчі (розшукові) дії; права людини; оперативна закупка; контрольована поставка.

Вступ

Наразі поряд із зовнішніми й далі постають внутрішні загрози національній безпеці України. Чи не найнебезпечніша серед них наркозлочинність, що спричиняє руйнування генофонду нації

та поступову деградацію частини українського суспільства. Під дією наркотичних засобів і психотропних речовин, що призводять до неадекватної поведінки, їхні споживачі вчиняють злочинні ДТП, убивства, зґвалтування, хуліганство. Пошук

коштів для придбання чергової дози наркотичного засобу або психотропної речовини підштовхує їх до крадіжок, пограбувань, розбійних нападів тощо. Водночас дедалі більш витонченими та конспіративними стають способи збуту наркотиків, усе частіше їх розповсюджують із використанням сучасних інформаційних технологій, а оплату отримують у криптовалютах (Yasinskyi, 2024). Викладене зумовлює актуальність активної протидії наркозлочинам.

Ефективним засобом збирання доказів значної кількості кримінальних проваджень щодо наркозлочинів є негласна слідча (розшукова) дія (НСРД), передбачена ст. 271 КПК України, - контроль за вчиненням злочину. Докази, одержані в результаті контролю за вчиненням злочину, зазвичай становлять основу обвинувачення. Саме на них насамперед ґрунтується прокурор під час підтримання державного обвинувачення в суді. Тому питання допустимості доказів, одержаних в результаті контролю за вчиненням наркозлочинів, є важливим аспектом діяльності прокурора, слідчого, оперативних працівників. Разом із тим ці питання набувають ваги для захисту адвокатом прав підозрюваного, обвинуваченого. Проте сьогодні бракує наукової уваги цій проблематиці.

Мета цього дослідження полягає у визначенні критеріїв допустимості доказів, одержаних за результатами контролю за вчиненням наркозлочину (за матеріалами судової практики) у сучасних соціальних і правових реаліях. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: визначити теоретико-правові та практичні основи забезпечення допустимості доказів, одержаних під час проведення контролю за вчиненням наркозлочину; окреслити особливості зважання на дані про особу, яку на конфіденційних умовах залучають до проведення контролю за наркозлочиним; надати юридичну оцінку дій слідчого, прокурора та працівників оперативних підрозділів із залучення до співробітництва особи, яка братиме участь у проведенні контролю за вчиненням наркозлочину; визначити особливості процедури залучення особи до участі у проведенні контролю за вчиненням наркозлочину; виокремити проблеми оформлення процесуальних документів щодо залучення особи до контролю за наркозлочиним та її участі в цій НСРД; сформулювати засади поведінки з грошовими коштами, що використовують для оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин; з'ясувати доцільність і законність багаторазової оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин.

Виконання зазначених завдань сприяло набуттю наукової новизни, а саме визначенню низки конкретних критеріїв, що розмежовують докази,

одержані під час контролю за вчиненням наркозлочину, на допустимі та недопустимі, а також розробленню алгоритму підготовки та проведення контролю за вчиненням наркозлочину, що зводить до мінімуму ризику виникнення підстав визнання одержаних доказів недопустимими.

Матеріали та методи

Основним методом дослідження став системний аналіз норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженою наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. Положення зазначених нормативно-правових актів аналізувалися разом із матеріалами судової практики. Для цього використовувалися пошук рішень судів різних інстанцій в Єдиному державному реєстрі судових рішень за ключовими словами («контроль за вчиненням злочину», «оперативна закупка», «контрольована поставка», «спеціальний слідчий експеримент», «імітування обстановки злочину», «допустимість доказів», «недопустимість доказів», «провокація», «наркотичні засоби», «психотропні речовини» та ін.) у різних комбінаціях із використанням різних інструментів інтелектуального пошуку. Аналогічні засоби пошуку використовувалися із застосуванням аналітично-правової системи «ZAKONONLINE», яка надає додаткові можливості пошуку судових прецедентів за конкретною нормою права. Ця ж система використовувалася для пошуку рішень Європейського суду з прав людини.

Згадані матеріали та методи використовувалися для досягнення поставленої мети протягом року. Тому, маємо зауважити, на фінальному етапі дослідження (вересень 2025 р.) виявлено, що окремі рішення Верховного Суду, які аналізувалися в жовтні - грудні 2024 р. та на початку 2025 р., зникли з ЄДРСР.

Результати та обговорення

Розглядаючи теоретико-правові та практичні юридичні засади забезпечення допустимості доказів, одержаних під час проведення контролю за вчиненням наркозлочину, слід

наголосити, що визначення основ забезпечення допустимості доказів, одержаних під час контролю за вчиненням наркозлочину, має ґрунтуватися, передусім, на розумінні сутності цієї негласної слідчої (розшукової) дії. Проте жоден законодавчий акт не надає їй визначення та не розкриває змісту. Законодавець обмежився лише переліком форм зазначеної НСРД, яким охоплено: контрольовану поставку; контрольовану та оперативну закупку; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Вітчизняні дослідники, намагаючись заповнити цю прогалину у законодавстві, неодноразово пропонували власні дефініції контролю за вчиненням злочину. З-поміж останніх чи не найвдаліше визначення, у якому контроль за вчиненням злочину розглядають (Kret, 2021, s. 133) як комплекс дій, що спрямовані на імітування скоєння тяжкого або особливо тяжкого злочину чи його контрольоване вчинення, здійснюваних за наявності достатніх підстав вважати, що такий злочин готується або вчиняється, та спрямовані на запобігання йому або фіксування факту його вчинення та особи, яка його вчинила. Не вдаючись до дискусій, зазначимо, що, з нашого погляду (Hribov, 2016), тлумачення контролю за вчиненням злочину (як теоретичне, так і законодавче) має бути ширшим (є проведення однієї або комплексу негласних слідчих (розшукових) дій із метою безпосередньої прихованої фіксації вчинення особою (групою осіб) готування тяжкого чи особливо тяжкого злочину та (або) замаху на такий злочин із подальшим затриманням цієї особи (осіб) у порядку, передбаченому ч. 1 ст. 208 КПК України, та невідкладним проведенням слідчих (розшукових) дій, необхідних для закріплення доказової інформації).

Не менш важливого значення набувають дефініції чотирьох згаданих форм контролю за вчиненням злочину. Адже прокурор, вносячи постанову про проведення цієї НСРД, має визначити, у якій саме формі його втілювати. Законодавець не окреслив жодної. Проте зроблено спробу розв'язати це питання на міжвідомчому рівні (Heneralna prokuratura Ukrainy, Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhba bezpeky Ukrainy, Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Ministerstvo finansiv Ukrainy, Ministerstvo yustytzii Ukrainy, 2012, Lystopad 16, *Instruktsiia pro orhanizatsiiu*), до того ж передбачивши розмежування оперативної та контрольованої закупки і тим самим збільшивши кількість форм контролю за вчиненням злочину до п'яти, як-от:

контрольована поставка (р. 1.12.1) полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (переве-

зненням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, зокрема й заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксування фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена КК України;

контрольована закупка (р. 1.12.2) – в імітуванні придбання або отримання, зокрема й безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності товару, який перебуває у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила;

оперативна закупка (р. 1.12.3) – в імітуванні придбання або отримання, зокрема й безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила;

спеціальний слідчий експеримент (р. 1.12.4) – у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину;

імітування обстановки злочину (р. 1.12.5) – у діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюватимуть в оточенні уяву про вчинення реального злочину, з метою запобігання йому та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення.

Аналіз практики проведення контролю за вчиненням злочину в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень у сфері наркообігу, а також наукових досліджень цього напрямку (Huk, 2020; Holovin, 2021a; Korniienko, 2021; Oleksenko, 2022) свідчить про те, що двома основними формами контролю за вчиненням наркозлочинів є оперативна закупка та контрольована поставка.

Виятково ці дві форми законодавець уніс до переліку заходів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у профільному законі – Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними».

А втім, оперативну закупку використовують набагато ширше, ніж контрольовану поставку. Так, станом на 31 серпня 2025 р. пошук в ЄДРСР за ключовими словами «оперативна закупка» та «наркотичні засоби» виявляє 44 310 судових рішень (із них

929 – рішення суду касаційної інстанції). Пошук за ключовими словами «контрольована поставка» та «наркотичні засоби» виявляє 100 судових рішень, з яких лише одне винесено Верховним Судом. Водночас у провадженні, за яким виносилося це рішення, контрольована поставка не проводилася – там є лише згадка про те, що законодавець передбачив таку форму контролю за вчиненням злочину (Verkhovnyi Sud [VS], 2024, Sichен 30, *Postanova u spravi No 727/4991/22*).

Пошук за ключовими словами «оперативна закупка» та «психотропні речовини» виявляє 33 086 судових рішень (із них 426 – рішення суду касаційної інстанції). Пошук за ключовими словами «контрольована поставка» та «психотропні речовини» виявляє 87 судових рішень. Жодного з них не винесено Верховним Судом.

Водночас у разі винесення постанови про проведення контролю за вчиненням наркозлочину розмежування двох зазначених форм не повинно викликати труднощів у прокурора, оскільки існують чіткі змістові критерії. Для закупки – це контрольоване придбання наркотичних засобів (психотропних речовин), зокрема безоплатне. Для поставки – їх переміщення (перевезення, пересилання, а також ввезення, вивезення з території України).

Щодо спеціального слідчого експерименту як форми контролю за вчиненням наркозлочину, пошук в ЄДРСР за ключовими словами «спеціальний слідчий експеримент» та «наркотичні засоби» дає змогу виявити 866 документів (серед них 17 рішень суду касаційної інстанції).

Вивчення цих рішень дає підстави стверджувати, що в переважній більшості кримінальних проваджень спеціальний слідчий експеримент не проводився (його було згадано в цитуванні судом положень ст. 271 КПК України).

У деяких кримінальних провадженнях за постановою прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту фактично проводилася оперативна закупка (e.g., Kharkivskiy apeliatsiyniy sud, 2020, Veresen 08, *Ukhvala u spravi No 624/57/18*; Zavodskiy raionnyi sud m. Zaporizhzhia, 2023, Hruden 04, *Vyrok u spravi No 332/980/21*). У зв'язку з викладеним значимо, що в цих справах ані суд, ані сторони не акцентують на такій помилці: захист та обвинувачення дискутують з інших питань.

Проте в окремих випадках сторона захисту безпідставно наголошувала на тому, що мав місце контроль за вчиненням наркозлочину у формі спеціального слідчого експерименту, як-от у справі, в якій апеляційний суд спростував такі доводи захисника (Vinnytskyi apeliatsiyniy sud, 2024, Veresen 12, *Ukhvala u spravi No 296/12220/19*).

Вітчизняні науковці також не розглядають спеціальний слідчий експеримент як форму контролю за вчиненням наркозлочинів. Єдиним винятком із цього є стаття Д. В. Головіна «Специфіка проведення спеціального слідчого експерименту по кримінальних провадженнях, пов'язаних з учиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів», у якій дослідник визначає особливості спеціального слідчого експерименту в кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів, проте не подає критеріїв його відмежування від інших форм цієї НСПД (Holovin, 2021b). Але вже за рік (Korniienko, & Holovin, 2022) у монографії «Контроль за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: організаційно-правові аспекти» зауважує, що питання можливості чи неможливості проведення спеціального слідчого експерименту в кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів є доволі дискусійним, зокрема й через його складну правову природу.

Підтримуючи тезу щодо складності природи спеціального слідчого експерименту, проілюструємо її єдиним віднайденим нами судовим рішенням, де вивчення обставин кримінального провадження (яке також є складним) щодо вчинення наркозлочину дає змогу погодитися з прокурором, який виніс постанову про проведення контролю за вчиненням злочину саме у формі спеціального слідчого експерименту.

Ідеться про вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 5 квітня 2024 р. у справі № 335/5886/21. Засуджений у цій справі, діючи з власної ініціативи, залучив іншу особу (яка діяла під контролем правоохоронних органів) до створення штучних доказів винуватості співробітників СБ України у вчиненні наркозлочинів шляхом «підкидання» в належне їм майно метамфетаміну в особливо великих розмірах (Ordzhonikidzevskiy raionnyi sud m. Zaporizhzhia, 2024, Kviten 05, *Vyrok u spravi No 335/5886/21*). У цьому разі безоплатний збут засудженим психотропної речовини зазначеній особі був лише інструментом реалізації іншого злочинного умислу – завідомо неправдивого повідомлення про вчинення особливо тяжких кримінальних правопорушень працівниками СБ України зі створенням штучних доказів.

Щодо імітування обстановки злочину, то вітчизняні науковці та практики взагалі не розглядають його як форму контролю за вчиненням злочинів у сфері наркообігу. У ЄДРСР міститься лише одне рішення Верховного Суду в кримінальному провадженні за обвинуваченням особи у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3

ст. 305, ч. 3 ст. 307, ч. 1 ст. 309 КК України, де згадується про імітування обстановки злочину – постанова від 9 квітня 2020 р. у справі № 727/6578/17. Але про форму контролю за вчиненням злочину в цьому рішенні взагалі не йдеться. Там лише зазначено, що заміну наркотичних засобів здійснено в зоні митного контролю, а далі з метою імітування обстановки злочину поштове відправлення із зазначеним вмістом надіслано адресату та отримано ним для подальшої передачі іншій особі (VS, 2020, Kviten 09, *Postanova u spravi No 727/6578/17*). З фактичних обставин, викладених у цьому документі, убачається здійснення контролю за вчиненням наркозлочину у формі контрольованої поставки.

Отже, визначаючи у постанові про проведення контролю за вчиненням наркозлочину форму цієї НСРД, прокурор має ґрунтуватися на тому, що контрольоване переміщення відповідних засобів і речовин (зокрема через митний кордон) слід ідентифікувати як поставку, а контрольовану передачу від однієї особи іншій – як закупку. Під час проведення контролю складних взаємопов'язаних послідовних кримінально караних дій із наркотичними засобами або психотропними речовинами (зокрема таких, що поєднуються з контролем за вчиненням інших злочинів) прокурор може визначити в постанові іншу (більш складну та широкую) форму контролю за вчиненням наркозлочину, зокрема спеціальний слідчий експеримент. Водночас помилка прокурора у визначенні форми контролю за наркозлочином, а тим більше сумніви сторони захисту у правильності такого визначення, не можуть бути підставою для визнання одержаних доказів недопустимими.

На відміну від цього інші критерії, зокрема дотримання установленого порядку проведення контролю за вчиненням наркозлочину, мають критичний вплив на допустимість одержаних доказів.

Законодавець не вимагає отримання дозволу слідчого судді на проведення контролю за вчиненням злочину, якщо це не пов'язано з тимчасовим обмеженням конституційних прав особи (ч. 8 ст. 271 КПК України). Таке обмеження, здебільшого, сприймається як таке, що пов'язане зі втручанням у приватне спілкування через проведення аудіо-, відеоконтролю особи, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж.

Проте ця негласна слідча (розшукова) дія сама по собі завжди межує з порушенням конституційних прав особи. Це зумовлено дуже тонкою гранню між правомірними діями працівників правоохоронних органів і провокацією злочину. Прокурор, слідчий та оперативні працівники в кожному випадку розслідування наркозлочину, зважаючи на конкретні обставини та керуючись

актуальною судовою практикою, мають встановити цю межу, аби гарантувати законність і забезпечити допустимість доказів, якими він обґрунтуватиме обвинувачення перед судом.

З таким розмежуванням пов'язана вимога ч. 3 ст. 271 КПК України, де зазначається, що під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані в кримінальному провадженні як докази.

Дії правоохоронців, що заборонені зазначеною нормою, порушують ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та фактично перетворюють особу, щодо якої проводять контроль, на піддослідного в соціальному експерименті (досліді), організованому представниками сторони обвинувачення. Такий дослід відбувається шляхом обману піддослідного, тобто без його добровільної згоди. Отже, у такому разі порушують вимоги ст. 28 Конституції України, яка передбачає, що жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом.

Норми ч. 3 ст. 271 КПК України стали концентрованим виразом міжнародних стандартів, досвіду провідних демократичних країн і правових позицій ЄСПЛ, що містяться в таких рішеннях цього органу, як «Тейксейра де Кастро проти Португалії» (European Court of Human Rights [ECHR], 1998, June 09, *Judgment in the case of Teixeira de Castro v. Portugal*); «Раманаускас проти Литви» (ECHR, 2008, February 05, *Judgment in the case of Ramanauskas v. Lithuania*); «Буряк Хан проти Туреччини» (La Cour européenne des droits de l'homme, 2009, Décembre 15, *Arrêt en l'affaire Burak Hun c. Turquie*); «Баннікова проти Росії» (ECHR, 2010, November 04, *Judgment in the case of Bannikova v. Russia*); «Весєлов та інші проти Росії» (ECHR, 2012, October 02, *Judgment in the case of Veselov and Others v. Russia*) та ін. Ґрунтуючись на положеннях цих рішень, прокурор у кожній конкретній ситуації може визначити доцільність контролю за вчиненням злочину, переконатися в законності проведеної НСРД.

Аналіз рішень ЄСПЛ у зазначених вище справах дає змогу лаконічно визначити комплекс обставин, які становлять зміст провокації: початково особа не мала наміру вчинити злочин і не готувала його; такий намір з'явився та реалізовувався лише внаслідок впливу на особу працівників

правоохоронних органів або їх конфідентів; метою впливу є подальше викриття особи у вчиненні злочину; засобами впливу є будь-які дії, що вживають стосовно особи із зазначеною метою (прохання, вмовляння, переконання, навіювання, обман тощо), серед яких особливо небезпечними є погрози, шантаж і насильство. Крім того, вітчизняні вчені узагальнили та лапідарно окреслили істотні змістові ознаки, притаманні провокації: прояв ініціативи в контактах з особою (правоохоронці або особи, що діють за їх дорученням, самі звернулися з пропозицією незаконної оборудки); повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи; наполегливі нагадування; підвищення ціни вище середньої; відсутність вагомих причин проведення контролю за вчиненням злочину (відсутність у правоохоронних органів підтверджених відомостей про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою) (Hribov et al., 2021).

Проте аналіз прокурорської та судової практики свідчить, що для розмежування провокації наркозлочину з правомірними діями правоохоронних органів недостатньо ґрунтуватися лише на положеннях ч. 3 ст. 271 КПК України та правових позиціях ЄСПЛ. Адже постійне оновлення практики Верховного Суду в кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів (та інших кримінальних правопорушень, ефективно розслідування яких неможливе без контролю за вчиненням злочину) постійно деталізує, доповнює та розширює критерії зазначеного розмежування.

Для прикладу, щодо критерію «прояв ініціативи в контактах з особою», відповідно до актуальних правових позицій Верховного Суду не є провокацією пропозиція особи, яка співпрацює з правоохоронними органами, вчинити злочин, на що підконтрольна особа погоджується. Адже за відсутності ознак послідовного цілеспрямованого схилення до кримінального правопорушення та наявності інформації про самостійну попередню підготовку особи до його вчинення сам собою факт відповідної пропозиції не дає достатніх підстав, що звернення конкретної особи мало вирішальний вплив на формування кримінально протиправного наміру та що в іншому випадку злочин не було б вчинено (VS, 2023, Lystopad 02, *Postanova u spravi No 333/1640/18*; VS, 2024, Kviten 23, *Postanova u spravi No 726/776/17*).

Такому підходу є цілком логічне пояснення – оцінюючи поведінку учасників закупки, слід брати до уваги, що будь-яка домовленість щодо протиправних дій має обопільний характер, а, зважаючи на прийняті у відповідному середовищі особливості взаємовідносин між покупцями

та реалізаторами наркотичних засобів і вироблених способів конспірації, малоімовірними є односторонні ініціативні дії реалізатора щодо збуту наркотиків (VS, 2024, Sichen 16, *Postanova u spravi No 438/22/22*).

Наведене твердження цілком логічне з огляду на те, що збувальники наркотичних засобів, здебільшого, усвідомлюють протиправний характер своїх дій і тяжкість можливого покарання за їх вчинення. Саме з цих причин вони вживають усіх можливих заходів конспірації для забезпечення безпеки своєї злочинної діяльності та дотримуються її правил, серед яких – заборона рекламування власної діяльності та ініціативи щодо залучення покупців, якщо йдеться про контактні засоби збуту наркотиків. Тому викриття та документування наркозлочинів із використанням оперативної закупки зазвичай неможливе без ініціативи конфідентів щодо придбання наркотиків.

Крім того, висловлена закупником підозрюваному пропозиція придбати наркотик для подальшого спільного вживання не може свідчити про ознаки провокації з боку правоохоронного органу, оскільки форма домовленостей між сторонами «угоди» про купівлю наркотичного засобу не є ключовою. Важливий в аспекті кримінального переслідування особи в умовах контролю за її злочинною діяльністю сам факт того, що особа здійснює збут забороненої речовини і це підтверджується відповідними результатами НСРД. Таку позицію висловив і найвищий судовий орган (VS, 2023, Veresen 26, *Postanova u spravi No 404/2409/20*).

Розглядаючи кримінальні провадження, де проводився контроль за вчиненням наркозлочинів, Верховний Суд неодноразово давав свою оцінку не лише прояву ініціативи правоохоронних органів у контактах із контрольованою особою, а й іншим обставинам, що були визначені ЄСПЛ як змістові критерії провокації.

Найбільш узагальнений висновок щодо оцінки таких підстав надав найвищий судовий орган, а саме: «Жодна з обставин сама по собі не може бути визначальною для висновку про наявність або відсутність провокації, адже лише оцінивши всі фактичні і юридичні аспекти події в сукупності суди можуть зробити висновок про те, чи була поведінка агентів такою, що спонукала особу до дій, які та не вчинила б без їх втручання (VS, 2024, Sichen 30, *Postanova u spravi No 725/1375/19*). Згодом викладено аналогічний правовий висновок суду касаційної інстанції (VS, 2025, Serpen 05, *Postanova u spravi No 601/848/22*).

Отже, коли приймають рішення про проведення контролю за вчиненням злочину та під час проведення цієї дії, оцінюючи її результати та використовуючи їх у доказуванні, слід ґрунтуватися:

по-перше, на слідчій ситуації та обставинах конкретного кримінального провадження; по-друге, на рішеннях вищого органу судової влади України в кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів та інших кримінальних правопорушень, де проводився контроль за вчиненням злочину. З цією метою такі рішення підлягають систематизації та узагальненню.

З-поміж ключових рішень Верховного Суду в цій сфері – постанова (VS, 2018, Berezen 06, *Postanova u spravi No 727/6661/15-к*), у якій зазначено: «відповідно до вимог ЄСПЛ для відмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів є низка критеріїв, тобто під змістовним критерієм розуміється наявність (відсутність) суттєвих змістовних ознак, притаманних провокації правоохоронних органів, а під процесуальним критерієм – наявність у суду можливостей перевірити відомості про ймовірну провокацію під час судового засідання з дотриманням змагальності та рівності сторін. Тобто будь-яка інформація, що стосується існуючого наміру вчинити злочин або вчинюваного злочину, має бути такою, що може бути перевіреною, та державне обвинувачення повинно мати змогу продемонструвати на будь-якій стадії, що в його розпорядженні наявні достатні підстави для проведення оперативного заходу».

Таку правову позицію вперше сформульовано Верховним Судом у справі щодо корупційних злочинів, пов'язаних із підкупом (ч. 3 ст. 369, ч. 3 ст. 369² КК України). Проте згодом зазначений висновок неодноразово відтворено вищим органом судової влади в рішеннях у справах щодо наркозлочинів. Серед таких – постанова у справі за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України (VS, 2024, Kvitlen 04, *Postanova u spravi No 152/705/22*).

Стосовно процесуального критерію, зазначеного Верховним Судом (VS, 2018, Berezen 06, *Postanova u spravi No 727/6661/15-к*), для відмежування провокації від дозволеної поведінки під час законних негласних заходів у кримінальних провадженнях можуть бути використані такі правові позиції ЄСПЛ:

1. Якщо заява обвинуваченого про підбурювання є явно необґрунтованою, для визнання доказів допустимими суд має з'ясувати, чи було слідство «по суті пасивним», чи був би злочин вчинений, якщо б не втручалася влада, чи мало місце з боку влади спонукання особи до вчинення злочину.

2. Відсутність підбурення має доводити сторона обвинувачення (згідно з доктриною міжнародного права ЄСПЛ покладає на сторону обвинувачення беззаперечний обов'язок доведення в

національному суді, що розглядає справу, відсутності підбурювання як ключової ознаки провокації злочину. Держава в особі прокуратури має довести в суді відсутність протиправних дій щодо обвинуваченого в контексті відповідних статей державного обвинувачення. Обов'язок суду полягає у здійсненні належного судового контролю за належним виконанням прокуратурою цього обов'язку).

3. Кожен факт і кожна обставина в разі здійснення контролю за вчиненням злочину повинні мати відповідне документальне підтвердження. Відсутність належної фіксації контролю за вчиненням злочину є підставою для визнання одержаних доказів недопустимими (Hribov et al., 2021).

За своїм змістом окреслені положення становлять процесуальні гарантії, які запобігають використанню доказів, здобутих унаслідок провокації (так їх відображено у фундаментальних працях українських учених). Зокрема, М. А. Погорецький зазначає, що «проведення заходів, пов'язаних, наприклад, із використанням негласних агентів, має супроводжуватися відповідними гарантіями. У цій частині ЄСПЛ виділяє дві групи гарантій. Перша стосується заходів, що вживають безпосередньо на етапі здійснення контролю за вчиненням злочину. Друга – це процесуальні гарантії на стадії судового розгляду кримінального провадження» (Pohoretskyi, 2016, s. 40).

Отже, змістовий критерій відмежування провокації злочину від правомірних дій правоохоронців складається з переліку істотних ознак провокації, а процесуальний – становить систему гарантій, що зобов'язують суд вжити заходів щодо виявлення та належного оцінювання таких ознак, сторону обвинувачення – довести відсутність провокації (у разі відповідної заяви сторони захисту). Водночас для встановлення факту провокації має бути застосована вся система процесуальних гарантій (Hribov et al., 2021).

Ґрунтуючись на викладеному, доходимо висновку, що, коли приймають рішення про проведення контролю за вчиненням наркозлочину та під час його організації, необхідно забезпечити: по-перше, неухильне дотримання законодавства та запобігання виникненню обставин, сукупність яких може свідчити про провокацію (змістовий критерій); по-друге, належне документування всіх дій не лише підозрюваного, а й своїх власних, дій слідчого, оперативних працівників, їх конфідентів із тим, аби суд у разі відповідної заяви обвинуваченого міг переконатися у відсутності провокації (процесуальний критерій).

Як слушно зазначають у методичній літературі, прокурорський нагляд за дотриманням заборони провокування до вчинення злочину

передбачає попередній і поточний контроль. Функція попереднього контролю – запобігти можливому порушенню конституційних прав особи, наслідком якого буде недопустимість отриманих доказів. Тому перед винесенням постанови про здійснення контролю за вчиненням злочину процесуальний керівник має перевірити наявність у матеріалах кримінального провадження інформації про самостійну попередню підготовку особи до збуту наркотичних засобів чи психотропних речовин (Mustetsa et al., 2022).

Відомості про самостійну підготовку особи до наркозлочину мають бути підтверджені матеріалами кримінального провадження. Як зазначається в постанові Верховного Суду (VS, 2023, Sichen 31, *Postanova u spravi No 761/34884/15-к*), вагомість причин оперативної закупки має бути підтверджена відповідями на запитання: чи були в правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність; чи була ймовірність вчинення нею злочину суттєвою, чи володіє сторона обвинувачення відомостями про попередню злочинну діяльність цієї особи?

Згідно з правовими позиціями Верховного Суду, що спостерігаємо в інших його рішеннях, відповіді на ці запитання, серед іншого, про це можуть містити:

матеріали оперативно-розшукової діяльності із зафіксованими в установленому законом порядку відомостями про протиправну діяльність особи (VS, 2020, Berezen 12, *Postanova u spravi No 591/4171/17*);

зібрані слідчим докази активної діяльності особи з пошуку покупців, способів збуту, здобуті під час інших слідчих дій (VS, 2020, Veresen 24, *Postanova u spravi No 738/689/19*);

навіть характеристику з місця проживання особи, що містить дані про здійснення протиправної діяльності впродовж тривалого часу, надходження заяви про вчинення злочину від незаінтересованої особи (VS, 2020, Cherven 18, *Postanova u spravi No 539/4842/18*).

Крім матеріалів, зібраних оперативними підрозділами (у межах провадження в оперативно-розшуковій справі) і слідчим (у межах досудового розслідування конкретного наркозлочину) на підтвердження попередньої злочинної діяльності особи, можуть використовуватися матеріали інших кримінальних проваджень.

Так, згідно з правовою позицією Верховного Суду (VS, 2022, Sichen 20, *Postanova u spravi No 404/431/18*) матеріали інших кримінальних проваджень щодо збуту наркотичних засобів, які передували розслідуваному наркозлочину, прийнято як належні та допустимі докази самостійності обвинуваченого при прийнятті рішення про

злочинну діяльність. У такому разі слід забезпечити належність і допустимість відповідних матеріалів НСРД як доказів у цьому кримінальному провадженні через звернення з клопотанням до слідчого судді в порядку, передбаченому ст. 257 КПК України (використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в інших цілях або передання інформації).

Крім того, як зазначається в методичній літературі, з тією самою метою (доказування самостійної злочинної діяльності особи, що передувала контролю за вчиненням злочину) можуть використовуватися і показання свідків. Якщо з такими видами доказів, як матеріали інших кримінальних проваджень і матеріали оперативно-розшукової діяльності зазвичай не виникає питань щодо їх достатності, оскільки йдеться про письмові докази, матеріали НСРД, доведення «попередньої злочинної діяльності» показаннями свідків потребує особливої уваги (Mustetsa et al., 2022). Адже сторона захисту в таких випадках зазвичай наполягатиме на неналежності й недопустимості таких доказів. Тому слід акцентувати на тому, що в цьому разі показання свідків не використовуються стороною обвинувачення для доказування факту вчинення особою наркозлочину, що інкримінують їй у цьому кримінальному провадженні.

Такі показання слугують лише для доведення обставини, що передувала вчиненню цього наркозлочину (факту самостійної, незалежної від дій правоохоронців та їх конфідентів, протиправної діяльності зі збуту наркотиків). Ця обставина не охоплюється предметом підозри та обвинувачення, не ставиться особі в провину, її використовують для доказування відсутності провокування цієї особи на вчинення злочину.

Такий підхід застосовує Верховний Суд як щодо свідків, яких на засадах конфіденційності було залучено до проведення оперативної закупки (VS, 2022, Sichen 20, *Postanova u spravi No 404/431/18*), так і будь-яких інших свідків (VS, 2020, Lystopad 17, *Postanova u spravi No 722/1436/18*).

Зауважимо, що дані про попередню злочинну діяльність особи у сфері наркообігу, потрібні ще до винесення процесуального рішення щодо контролю за вчиненням злочину. Адже відповідно до п. 1 ч. 7 ст. 271 КПК України вже у цьому рішенні, серед іншого, необхідно зазначити обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину.

Недотримання зазначеного припису КПК України Верховний Суд розцінює як одну з підстав для визнання доказів, одержаних за результатами контролю за вчиненням злочину, недопустимими, як-от, зокрема, наголошуючи (VS, 2020,

Лупен 01, *Postanova u spravi No 643/10749/14-к*), що в постановках про проведення контролю за вчиненням злочину прокурор посилається лише на те, що злочин, передбачений ч. 2 ст. 307 КК України, неможливо задокументувати іншим шляхом, аніж проведенням оперативної закупки особливо небезпечного наркотичного засобу.

Водночас ґрунтуватися у постанові про проведення контролю за вчиненням злочину на показаннях свідків як найменш надійне джерело доказів є достатньо небезпечним для перспективи притягнення винного до кримінальної відповідальності. Адже на стадії досудового розслідування неможливо гарантувати, по-перше, що ці свідки з'являться (будуть доставлені в судові засідання), а по-друге, даватимуть показання, які повністю збігаються з їхніми показаннями, наданими слідчому, прокурору.

Так, відповідно до тієї самої правової позиції Верховного Суду (VS, 2020, Лупен 01, *Postanova u spravi No 643/10749/14-к*) проведення НСРД у вигляді контролю за вчиненням злочину не було підтверджено показаннями легендової особи (закупника), оскільки сторона обвинувачення не вжила відповідних заходів щодо забезпечення явки зазначеної особи в судові засідання, що знайшло своє відображення в ухвалі апеляційного суду. Як наслідок, висновок судів попередніх інстанцій щодо сумнівності проведення таких оперативних закупок Верховний Суд визнав обґрунтованим, а надані стороною обвинувачення докази – недопустимими, як такі, що отримані з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

На наведені правові позиції Верховного Суду варто зважати під час проведення контролю за вчиненням злочину незалежно від його процесуальної форми та категорії вчиненого (або такого, що готується) кримінального правопорушення. Водночас, як уже зазначалося, у кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів застосують дві з чотирьох форм контролю за вчиненням, передбачених нормами ст. 271 КПК України, – оперативна закупка та контрольована поставка.

Аналіз зазначених рішень свідчить, що в провадженнях, де наркозлочини викривають за допомогою контрольованої поставки, сторона захисту зазвичай або не робить заяви про вчинення провокації, або такі заяви є явно необґрунтованими і їх спростування не викликає значних труднощів. У провадженнях, де проводилась оперативна закупка наркотичних засобів або психотропних речовин, заяви про провокацію є звичним явищем і потребують особливої уваги з боку прокурора. Проте аналіз практики контролю за наркозлочинами дає змогу стверджувати, що контрольована

поставка наркотичних засобів несе набагато менше ризиків провокації, ніж оперативна закупка, оскільки здебільшого не передбачає прямого спілкування конфіденційного співробітника з наркозлочинцями. Так, переважна кількість кримінальних проваджень, де було застосовано контроль за вчиненням наркозлочину у формі контрольованої поставки, зводиться до ситуації пересилання наркотичних засобів через поштові сервіси, про факт яких стало відомо правоохоронним органам. Останні, із застосуванням арешту, огляду та виїмки кореспонденції, контролюють таке пересилання (із заміною предмета злочину) та надалі затримують кінцевого одержувача.

Зважання на дані про особу, яку на конфіденційних умовах залучають до проведення контролю за наркозлочинами. У кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів, де використовують результати НСРД, передбаченої ст. 271 КПК України, значна частина заяв сторони захисту про вчинення працівниками правоохоронних органів провокації ґрунтуються на обставинах, пов'язаних з особою конфідента, залученого стороною обвинувачення до проведення оперативної закупки наркотичних засобів. Це, серед іншого, обставини, пов'язані з фактами притягнення такого конфідента до кримінальної відповідальності в інших кримінальних провадженнях, його особистою зацікавленістю в результатах контролю за вчиненням злочину, наявністю та характером відносин між ним та особою, щодо якої проводились НСРД тощо.

Насамперед, як зазначають досвідчені практики, необхідно перевірити наявність у цих осіб особистої зацікавленості в результатах слідчої дії та добровільність волевиявлення щодо участі у слідчій дії (Mustetsa et al., 2022). Водночас потрібно зважати на мінливість практики Верховного Суду.

Так, для здійснення оперативної закупки наркотичних засобів (психотропних речовин) поліцейські часто залучають до конфіденційного співробітництва осіб, які мають з обвинуваченим дружні стосунки або просто знайомі з ним. Верховний Суд (VS, 2019, Cherven 12, *Postanova u spravi No 676/3183/15-к*) таку обставину тлумачив на користь того, що могло мати місце провокування. У цьому та аналогічних випадках вищий орган судової влади наголошував, що окреслений підхід до обрання закупника не може вважатись розслідуванням у переважно пасивний спосіб і повинен сприйматись як такий, що призводить до порушення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Водночас Верховний Суд ґрунтувався на підході ЄСПЛ, згідно з яким особисте знайомство та

(або) дружні чи приятельські стосунки заявника й обвинуваченого потрібно тлумачити на користь провокації, як-от у справі «Носко і Нефьодов проти Росії» (ECHR, 2014, October 30, *Judgment in the case of Nosko and Nefedov v. Russia*).

Проте надалі вищий орган судової влади неодноразово зазначав, що сам по собі факт знайомства конфідента, залученого до проведення НСРД (закупника), зі збувачем наркотичних засобів до початку кримінального провадження не свідчить про провокацію злочину (VS, 2020, Sichen 28, *Postanova u spravi No 409/1006/17*), що законодавець не встановлює особливих вимог до особи покупця, а наявність (відсутність) між ними дружніх стосунків не спростовує висновків щодо вчинення обвинуваченим наркозлочину (VS, 2021, Veresen 23, *Postanova u spravi No 466/8529/18*).

Такий підхід Верховного Суду цілком виправданий із державницьких позицій. Адже, як уже зазначалося, у середовищі наркозбувачів і споживачів наркотиків існують неписані правила конспірації, зумовлені необхідністю забезпечення безпеки протиправної діяльності. Так, за усталеною традицією та з метою запобігання викриттю наркотичні засоби та психотропні речовини не продають незнайомим особам (за винятком безконтактного збуту цих засобів і речовин із використанням ресурсів Інтернету). Як наслідок, оперативну закупку здебільшого неможливо провести, якщо не залучити до конфіденційного співробітництва особу, яка особисто знайома з тим, щодо кого проводять контроль за вчиненням злочину.

Провести контрольовану поставку, контрольовану або оперативну закупку, спеціальний слідчий експеримент незрідка неможливо лише через залучення до конфіденційного співробітництва осіб із найближчого соціального оточення збувальників наркотичних засобів, торгівців зброєю та вибухівкою, хабарників, замовників умисних убивств тощо (Hribov, & Kozachenko, 2022, s. 182–183).

Серед обставин щодо особи закупника, яку сторона захисту може використовувати як підставу для заяви про провокацію вчинення злочину, і факт притягнення його до кримінальної відповідальності в іншому кримінальному провадженні. І в цьому разі є певна логіка, адже працівники правоохоронних органів мають важелі тиску на таку особу. Зокрема, вони можуть обіцяти їй, що вживатимуть заходів щодо закриття кримінального провадження, а також перекваліфікацію інкримінованого кримінального правопорушення на менш тяжке, зазначення в обвинувальному акті обставин, що пом'якшують покарання та надають можливість клопотати перед судом про

звільнення від відбування покарання з іспитовим терміном. І навпаки, погрожуючи змінити підозру з менш тяжкого на більш тяжкий злочин, збільшити кількість епізодів злочинної діяльності, значити в обвинувальному акті обставини, що обтяжують покарання, працівники правоохоронних органів можуть примусити особу до конфіденційного співробітництва та участі в оперативній закупці. Це водночас може свідчити про написання закупником заяви про вчинення наркозлочину під тиском, відсутність добровільності конфіденційного співробітництва, особисту зацікавленість конфідента в результатах контролю за вчиненням злочину.

Але така логіка (якщо вона базується лише на одному факті притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка брала участь у контролі за вчиненням злочину як закупник) фактично заснована на припущеннях, а обґрунтовані нею висновки є гіпотезою. Адже за правовою позицією найвищого судового органу (VS, 2019, Veresen 10, *Postanova u spravi No 357/3524/16-к*) сам по собі факт притягнення особи, якою надано згоду на залучення до конфіденційного співробітництва, до кримінальної відповідальності, не може свідчити про безумовну наявність провокації злочину з боку правоохоронних органів. Для оцінки факту наявності провокації суду слід провести розмежування між підбурюванням до вчинення злочину та з'ясувати, чи змушували заявника до скоєння злочину. Так, вирішуючи питання про наявність активної провокації, суду необхідно було зважити й на реакцію самих обвинувачених на пропозицію покупця, встановити, що роль правоохоронних органів була дійсно надмірною, а роль агента становила визначальний чинник. Лише вказівка на наявність пред'явленого особі обвинувачення у вчиненні ним кримінальних правопорушень не може свідчити (VS, 2024, Kviton 23, *Postanova u spravi No 726/776/17*) про його залежність від правоохоронного органу.

Така позиція Верховного Суду заслуговує всебічної підтримки. Адже немає жодних підстав для розгляду самого по собі факту притягнення особи до кримінальної відповідальності в іншому кримінальному провадженні як такого, що свідчить про провокацію. Крім того, можливість заохочення конфідента, застосовуючи суттєве пом'якшення його кримінальної відповідальності, слід легалізувати. Зокрема, запровадити законодавчий механізм укладання угоди, за якою обвинуваченому (підозрюваному) у разі добровільної згоди на участь у проведенні НСРД гарантується звільнення від покарання чи відповідальності або значне пом'якшення покарання (Hribov, & Kozachenko, 2022, s. 183).

Наявність в особи судимостей, а також її співпраця з органами досудового розслідування в інших кримінальних провадженнях самі по собі не свідчать про наявність провокації. НСРД, зокрема контроль за вчиненням злочину, можуть проводити і штатні працівники правоохоронного органу, тому багаторазова участь у таких операціях не може свідчити про наявність провокації (VS, 2024, Sichen 30, *Postanova u spravi No 725/1375/19*).

Аналізуючи норми чинного законодавства, судову практику та положення наукових праць щодо кола осіб, які можуть бути залучені до конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні, Я. О. Тализіна обґрунтовано зазначає, що до конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні на добровільній основі може бути залучена будь-яка дієздатна особа, яка є громадянином України, іноземцем або особою без громадянства, якій відомі будь-які обставини кримінального правопорушення, що розслідується, або вона погодилася на співпрацю з правоохоронними органами ще до того, як їй стали відомі обставини кримінального правопорушення, до розслідування якого її буде залучено (Talyzina, 2020b). Водночас до «інших осіб», яких слідчий може залучити до проведення НСРД згідно з положеннями ст. 275 КПК України, слушно відносить (Talyzina, 2022, s. 92–96) заявника, свідка, потерпілого, викривача у цьому кримінальному провадженні, а обвинуваченого, засудженого – лише в інших кримінальних провадженнях.

Слідчий, прокурор і працівники оперативних підрозділів як суб'єкти залучення до співробітництва особи, яка братиме участь у проведенні контролю за вчиненням наркозлочину. Із забезпеченням допустимості доказів, здобутих у процесі проведення контролю за вчиненням наркозлочину, пов'язані не лише обставини, що стосуються особи конфідента (закупника), а й багато чинників процесуального характеру. Серед них – процедура його залучення до конфіденційного співробітництва. Насамперед це стосується суб'єктів, які мають залучати особу до конфіденційного співробітництва.

У вітчизняній правоохоронній традиції та правозастосовній практиці фактично таке залучення здійснюють працівники підрозділів, уповноважених на проведення оперативно-розшукової діяльності, що є цілком виправданим. Адже, виконуючи доручення слідчого, дізнавача, прокурора на проведення контролю за вчиненням наркозлочину, працівник оперативного підрозділу згідно з положеннями ч. 2 ст. 41 КПК України користується повноваженнями слідчого. І навіть якщо в постанові та (або) дорученні слідчого, прокурора оперативному підрозділу на проведення оперативної

закупки наркотичних засобів нічого не вказано про залучення «інших осіб», то вбачається цілком природним те, що оперативний працівник сам має здійснити таке залучення, оскільки воно охоплюється змістом цієї НСРД, яку не може бути проведено без використання послуг закупника.

Доручення слідчого, прокурора є фактично підставою делегування оперативним підрозділам процесуальних повноважень щодо проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій (Vorobchak, 2024).

Залучення осіб до конфіденційного співробітництва для проведення контролю за вчиненням злочину може здійснювати і сам слідчий. Таке його залучення є беззастережним (природним і формально визначеним) правом слідчого, а саме таке співробітництво становить лише засіб проведення НСРД (Sydorenko, 2020, Liutyi 19). Науковці та практики здебільшого не вбачають у конфіденційному співробітництві окремої слідчої (розшукової) дії (Skulysh, 2012; Muzychenko, 2014; Serhieieva, 2016; Antonov, 2020; Saltykov, & Talalai, 2020), з чим варто погодитися.

Такий підхід цілком узгоджується з актуальною практикою Верховного Суду (VS, 2022, Hruden 14, *Postanova u spravi No 754/10882/17*) і полягає в тому, що під конфіденційним співробітництвом слід розуміти негласні відносини, що встановлюють уповноважені органи з повнолітньою дієздатною особою на засадах добровільності й конспіративності та використовують для вирішення завдань кримінального провадження. Залучення до конфіденційного співробітництва не різновид негласної слідчої (розшукової) дії, а лише складник їх проведення. Аналогічна правова позиція міститься в рішенні суду касаційної інстанції (VS, 2025, Sichen 14, *Postanova u spravi No 303/7389/23*).

Крім того, це положення уточнено (VS, 2023, Traven 23, *Postanova u spravi No 758/5719/16-к*): «залучення до конфіденційного співробітництва є не слідчою або розшуковою дією, а однією із організаційних умов проведення слідчих або розшукових дій. Стаття 275 КПК, дозволяючи використовувати конфіденційне співробітництво для розслідування злочинів, не передбачає форму, у якій має відбуватися залучення таких осіб. Враховуючи характер конфіденційного співробітництва, орган розслідування сам визначає форми і способи його організації з урахуванням потреб розслідування, необхідності запобігти розголошенню факту і деталей такого співробітництва тощо», а також закріплено (VS, 2025, Berezen 26, *Postanova u spravi No 535/511/20*).

У судовій практиці часто мали місце спроби сторони захисту поставити під сумнів допустимість доказів, отриманих у результаті контролю

за вчиненням наркозлочину, коли конфідента (закупника) до його проведення залучав не слідчий, а прокурор. Таку позицію в публічному просторі неодноразово підтримували представники судової влади, зокрема констатували (Leonov, 2019), що положеннями ст. 36 КПК України не передбачено право прокурора залучати особу до конфіденційного співробітництва під час проведення НСРД. Не передбачено право прокурора на залучення особи до конфіденційного співробітництва і положеннями ч. 6 ст. 246 КПК України, на яку посилаються прокурори, виносячи відповідні постанови, адже про залучення осіб до конфіденційного співробітництва в цій нормі прямо не йдеться. І, посилаючись на ч. 6 ст. 246 КПК України, наголошували, що прокурор може залучати до участі у проведенні НСРД понятих, експертів, спеціалістів, перекладачів, але залучати особу до конфіденційного співробітництва прокурор відповідно до положень КПК України не має права.

Зауважимо, що те, ким залучено конфідента для проведення контролю за вчиненням наркозлочину (слідчим чи прокурором), немає жодного впливу на порушення чи обмеження прав особи, щодо якої проводять цю НСРД. Тому очевидно, що й піклування про застосування щодо цієї особи належної правової процедури безпідставне.

По-перше, відповідно до правової позиції Великої Палати Верховного Суду (VS, 2022, Serpen 31, *Postanova u spravi No 756/10060/17*) застосування належної правової процедури не самоціль. Воно є лише важливою умовою досягнення результатів кримінального судочинства, визначених законодавцем як пріоритетні, – захисту особи, суспільства та держави від злочинних посягань, охорони прав і свобод людини, забезпечення оперативного й ефективного розкриття кримінальних правопорушень і справедливого судового розгляду.

По-друге, згідно з правовою позицією Верховного Суду (VS, 2024, Cherven 06, *Postanova u spravi No 489/2769/22*) залучення особи до конфіденційного співробітництва не слідчим, а прокурором, свідчить лише про застосування вищого ступеня контролю за законністю під час прийняття такого рішення, що відповідає змісту і меті процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Тому порушень встановленого законом порядку залучення особи до конфіденційного співробітництва не було, а отримані докази є допустимими.

Крім того, наголошено (VS, 2024, Cherven 06, *Postanova u spravi No 489/2769/22*), що кримінальний процесуальний закон прямо не передбачає права прокурора залучати особу до конфіденційного співробітництва, проте і не містить норм, які б відносили прийняття такого процесуального рішення до виняткової компетенції слідчого. До

того ж закон надає прокурору право на власний розсуд обирати один з альтернативних способів реалізації своїх повноважень під час досудового розслідування: доручати і контролювати виконання певних процесуальних дій чи прийняття рішень слідчим або ж виконати (прийняти) їх особисто.

До усталених дискреційних повноважень прокурора належить право визначення безпосередніх виконавців контролю за вчиненням злочину, його учасників. Здебільшого організацію проведення оперативної закупки та контрольованої поставки наркотичних засобів та психотропних речовин доручають оперативним підрозділам. Водночас оформлення окремого процесуального документа з цього приводу не є обов'язковим.

З цього приводу Верховний Суд (VS, 2023, Lystopad 14, *Postanova u spravi No 405/2175/18*) зазначив: «Доручення прокурора на проведення контролю за вчиненням злочину конкретному оперативному підрозділу у тексті самої постанови про контроль за вчиненням злочину кореспондує нормі п. 5 ч. 2 ст. 36 КПК та не є порушенням правил КПК. У такому випадку підтвердженням повноважень певного оперативного працівника є постанова прокурора, прийнята з урахуванням положень ст. 271 КПК».

Процедура залучення особи до участі в проведенні контролю за вчиненням наркозлочину. Незалежно від того, хто безпосередньо організовує і проводить оперативну закупку наркотичних засобів (працівники оперативного підрозділу, слідчий чи особисто прокурор), найбільш важлива та небезпечна функція в її проведенні покладена на особу, яку залучили правоохоронці до виконання ролі покупця (закупник, конфідент, агент). Саме її дії надалі досліджуватиме суд, якщо постане питання про наявність у діях правоохоронних органів провокації. Адже, як слушно зауважено (VS, 2024, Sichen 16, *Postanova u spravi No 438/22/22*), дії конфідента утворюють нерозривну єдність із діями уповноважених на проведення досудового розслідування осіб, бінарне (невідривне), поєднання яких становить виконавчий зміст специфічної форми НСРД – контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки.

З цим пов'язана й низка інших проблемних питань щодо дій конфідента та його відносин зі слідчим, прокурором, працівниками оперативного підрозділу та контрольованою особою.

Насамперед щодо процедури залучення особи до конфіденційного співробітництва з метою подальшого проведення оперативної закупки наркотичних засобів. Це, зокрема, стосується необхідності прийняття процесуального рішення

щодо такого залучення. У науковій літературі з цього питання точаться дискусії. Не вдаючись до подробиць, наведемо бачення науковців, чії думки не викликають суттєвих заперечень.

Так, щодо фіксування факту залучення особи до проведення оперативної закупки наркотичних засобів (психотропних речовин) зазначають (Shyshatska, 2023), що порядок фіксування факту залучення особи до конфіденційного співробітництва кримінальним процесуальним законодавством не визначено. З цього приводу наголошують (Talyzina, 2020a), що судова практика доводить необхідність позначення набуття статусу конфіденційного співробітника певним процесуальним документом, водночас погоджуючись із процесуальним алгоритмом залучення особи до конфіденційного співробітництва (із зауваженням, що він не може розглядатися як універсальний, оскільки не здатний гарантувати безпеку конфідента), запропонованим дослідником (Saltykov, 2017), що передбачає:

письмову згоду особи-конфідента;

постанову слідчого про залучення до конфіденційного співробітництва;

протокол попередження про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та/або пам'ятка про процесуальні права та обов'язки конфідента;

постанову слідчого про забезпечення нерозголошення конфіденційних відомостей про особу;

повідомлення прокурору про факт залучення особи до конфіденційного співробітництва.

Такий алгоритм із модифікаціями доволі часто використовують на практиці під час проведення оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин. Усі подальші дії мають узгоджуватися з прокурором, який є єдиним суб'єктом прийняття процесуального рішення про проведення контролю за вчиненням злочину у формі постанови.

Вирізняють *загальні* вимоги до такої постанови (передбачені ст. 110 КПК України – окреслено зміст і форма будь-якого процесуального рішення слідчого (дознавача), прокурора), *спеціальні* (ст. 251 КПК України – вимоги до постанови слідчого, прокурора про проведення НСРД) і *особливі* (ч. 7 ст. 271 КПК України – вимоги щодо викладення обставин, які свідчать про відсутність провокування особи на вчинення злочину, а також зазначення про застосування спеціальних імітаційних засобів).

Інших вимог до постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину кримінальним процесуальним законом не передбачає. Тому неспроможними є типові доводи сторони захисту про те, що одержані докази є недопусти-

мими через незазначення в постанові найменувань та ідентифікаційних ознак технічних засобів, використовуваних під час проведення процесуальної дії. Адже такий підхід не суперечить положенням ст. 107, 251–252 КПК України, оскільки назва та серійний номер спецтехніки, призначеної для негласного отримання інформації, є державною таємницею і стосуються не тільки цього кримінального провадження. А їх розголошення без належних та обґрунтованих підстав загрожує національним інтересам і безпеці. Саме такої правової позиції дотримується і найвищий судовий орган (VS, 2023, Cherven 01, *Postanova u spravi No 464/7015/20*).

За тим самим принципом необов'язковим є зазначення в постанові прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину даних щодо залучення певної особи для проведення оперативної закупки.

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень щодо наркозлочинів (за 2017–2025 рр.) дає змогу стверджувати, що факт залучення особи до конфіденційного співробітництва може бути оформлено її заявою та (або) згодою. Крім того, у цій категорії кримінальних проваджень часто застосовують підхід, коли таку заяву та одночасно згоду на залучення особа надає слідчому під час допиту, що фіксують у протоколі цієї слідчої (розшукової) дії (як і клопотання про вжиття заходів забезпечення безпеки конфідента). Вважаємо допустимим будь-який підхід щодо письмової форми фіксування добровільної згоди особи на участь у контролі за вчиненням наркозлочину. Водночас перевагу віддаємо допиту майбутнього закупника як свідка. Адже добровільність згоди засвідчуватиметься його показаннями. А втім, давання завідомо неправдивих показань у суді може призвести до кримінальної відповідальності, що може розглядатися як механізм забезпечення правдивих показань таких осіб. Якщо згоду закупника та її добровільність засвідчено іншими документами, надалі свідок може безкарно заперечувати викладені в них факти.

До того ж відповідно до правової позиції (VS, 2020, Veresen 24, *Postanova u spravi No 738/689/19*) необхідність одержання згоди особи на конфіденційне співробітництво заперечується взагалі. І серед іншого зазначено: «Що стосується доводів про необхідність отримання письмової згоди закупника на участь у процесуальній дії, то вони є безпідставними з урахуванням того, що сам факт участі особи у проведенні оперативної закупки, який він підтвердив у суді, свідчить про його добровільну згоду на участь у проведенні оперативно-розшукової діяльності». Логічність та обґрунтованість такого твердження не викликає

сумнівів. Одночасно наголосимо, що на стадії досудового розслідування слідчий, прокурор не можуть бути впевнені, що свідок у суді надаватиме ті чи ті показання.

З огляду на викладені позиції Верховного Суду слід погодитися з думкою (Shyshatska, 2023), що конфіденційне співробітництво – це насамперед інструмент, а порядок застосування такого інструменту має вирішувати та особа, яка проводить відповідну процесуальну дію.

Теоретично факт залучення особи до конфіденційного співробітництва (зокрема з метою участі в НСРД) може оформлюватися контрактом (угодою). На таку форму неодноразово звертали увагу вітчизняні дослідники (Antonov, & Holdberh, 2016; Neledva, 2021; Shyshatska, 2023). Проте у використанні контракту як документа на підтвердження факту конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні немає потреби. Крім того, такий підхід може зашкодити заходам забезпечення безпеки, якщо такі застосовувалися до конфідента.

У нормах Закону України «Про державну таємницю» закладено проблему допуску і доступу конфідентів правоохоронних органів до відомостей щодо проведення НСРД. Вивчення судової практики свідчить, що сторона захисту доволі часто намагається використати доводи щодо порушення слідчим (прокурором, працівниками оперативних підрозділів) вимог цього Закону, коли залучають особу до участі в проведенні оперативної закупки та контрольованої поставки наркотичних засобів для визнання одержаних під час цих НСРД доказів недопустимими. Такі доводи ґрунтуються на тому, що правоохоронці повідомляють особі, яка не має допуску до державної таємниці, секретну інформацію, а саме дані про факт, час, місце, об'єкт, методи, організацію і тактику проведення контролю за вчиненням наркозлочину.

З цього приводу Верховний Суд кілька разів висловлював схожі позиції, зазначаючи (VS, 2020, Veresen 24, *Postanova u spravi No 738/689/19*), що «безпідставними є доводи захисника про обов'язковість наявності доступу до державної таємниці у осіб, які залучені до кримінального провадження (закупник, поняті). Чинне кримінально-процесуальне законодавство не вимагає наявності доступу до державної таємниці осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, відповідно до ст. 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» на таких осіб покладається тільки обов'язок зберігати таємницю, що стала їм відома у зв'язку з проведенням оперативно-розшукової діяльності». До того ж у процесуальних документах із відомостями про НСРД (постанови, ухвали слідчих суддів, про-

токоли), які підлягали засекреченню, не міститься підписів закупника або понятих щодо ознайомлення з цими матеріалами. Згодом означену правову позицію відтворено (VS, 2022, Zhovten 26, *Postanova u spravi No 202/5035/20*).

В іншому своєму рішенні (VS, 2023, Cherven 01, *Postanova u spravi No 464/7015/20*) Верховний Суд зазначив: «Особи, які залучаються до проведення НСРД (зокрема, поняті, закупники наркотичних засобів, психотропних речовин), не обов'язково повинні мати доступ до державної таємниці. Згідно зі ст. 11 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» такі особи зобов'язані лише не розголошувати таємницю, що стала їм відома у зв'язку з проведенням оперативно-розшукової діяльності».

Оформлення процесуальних документів щодо залучення особи до контролю за наркозлочином та її участі у цій НСРД. Щодо винесення прокурором або слідчим окремої постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва, то сучасна судова практика засвідчила необов'язковість оформлення такого процесуального документа. Так, Верховний Суд у своєму рішенні (VS, 2022, Hruden 14, *Postanova u spravi No 754/10882/17*) зазначив, що КПК України не містить вимоги щодо окремого оформлення постановою рішення про залучення особи до участі в НСРД, тому відсутність у матеріалах кримінального провадження рішення про відповідне залучення із зазначенням відповідних даних про слідчого (прокурора), який залучав особу до конфіденційного співробітництва, не свідчить про наявність таких порушень КПК України, які б могли призвести до ухвалення незаконного та/або необґрунтованого рішення. Водночас залучення прокурором до участі у контролі за вчиненням злочину особи без попереднього отримання від неї згоди на конфіденційне співробітництво (шляхом зазначення у постанові про контроль за вчиненням злочину) під час проведення НСРД відповідає положенням ч. 6 ст. 246 КПК. Аналогічну позицію висловив Верховний Суд і пізніше (VS, 2023, Traven 23, *Postanova u spravi No 758/5719/16-к*).

Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду підтвердила цю правову позицію, наголосивши (VS, 2023, Veresen 25, *Postanova u spravi No 208/2160/18*): «відсутність у матеріалах справи окремої постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва чи залучення до участі в негласній слідчій (розшуковій) дії як конфідента не свідчить про порушення вимог КПК України».

У методичній літературі зазначають, що безпосередньо перед початком проведення закупки

наркотичних засобів (психотропних речовин) без участі покупця складають протокол огляду майна, цінностей, грошових коштів, які використовуватимуться під час проведення заходу, із обов'язковим зазначенням їхніх індивідуальних особливостей та ознак, зокрема позначення спецзасобами. Також окремо підлягає огляду покупець із викладенням у протоколі наявних у нього речей і предметів (одяг, взуття) та індивідуальних ознак виданих йому цінностей, грошових купюр тощо (Mustetsa et al., 2022). Здебільшого саме так і відбувається на практиці. Водночас результати огляду покупця оформлюють окремим протоколом із відповідною назвою.

Проте використання словосполучення «огляд покупця» у назві протоколу часто стає підставою для заяв сторони захисту про відсутність у КПК України такої слідчої (розшукової) дії. Адже людина не може бути предметом огляду: щодо людини проводять освідування, яке має відмінний від огляду, спеціально передбачений ст. 241 КПК України порядок проведення.

Так, у справі № 438/22/22 протоколом огляду покупця від 14 червня 2021 р. зафіксовано, що під час огляду покупця, одягнутого відповідно до сезону, сторонніх речей, заборонених у цивільному обігу, а також грошових коштів не виявлено. Для проведення оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин йому видано грошові кошти загальною сумою 200 грн, а саме: грошова купюра номіналом 200 грн серії СН № 3017809, яку він поклав у праву передню кишеню штанів (більше покупцеві нічого не видавали). Сторона захисту заявила, що людина не може бути об'єктом огляду, а тому слідчий здійснив фактично освідування особи. Водночас слідчий, здійснюючи таке освідування, не дотримався вимог ст. 241 КПК України.

Верховний Суд, ґрунтуючись на визначенні освідування, а також на меті освідування, окреслений у ч. 1 ст. 241 КПК України, визначив, що в цьому випадку освідування не було, а мав місце саме огляд, тому дії слідчого є правомірними, а отримані докази допустимими (VS, 2024, Sichen 16, *Postanova u spravi No 438/22/22*). Отже, вищий орган законодавчої влади легітимізував слідчу (розшукову) дію, не передбачену кримінальним процесуальним законом, що неприпустимо.

У цьому разі проблема пов'язана з некоректною назвою протоколу слідчої (розшукової) дії. Освідування дійсно не було. Адже тіло людини (покупця) ніхто не обстежував і не шукав на ньому слідів кримінального правопорушення. Фактично проводився огляд речей покупця, зокрема тих, у які він був одягнутий. Тому окреслену дію слід іменувати не «огляд покупця», а «огляд речей

покупця». Крім того, оскільки означена дія охоплюється змістом оперативної закупки, відомості про неї вважаємо доцільним унести до протоколу НСРД «Контроль за вчиненням злочину».

Поводження з грошовими коштами, використовуваними для оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин. Окремим питанням, що підлягає вивченню в частині проведення контролю за вчиненням наркозлочину, є проблеми процедури використання коштів для оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин, зокрема походження цих коштів.

До останнього часу слідчі та прокурори ґрунтувалися в цьому питанні на практиці Верховного Суду (e.g., VS, 2020, Lypen 01, *Postanova u spravi No 643/10749/14-к*; VS, 2020, Lystopad 17, *Postanova u spravi No 459/1786/17*; VS, 2021, Sichen 27, *Postanova u spravi No 499/108/18*; VS, 2022, Lypen 19, *Postanova u spravi No 758/14965/14-к*; VS, 2023, Sichen 31, *Postanova u spravi No 761/34884/15-к*).

Як і в інших справах, цей орган зазначив (VS, 2020, Lypen 01, *Postanova u spravi No 643/10749/14-к*), що відповідно до п. 2.10 Інструкції про порядок оперативної закупівлі наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, затвердженої наказом МВС України № 023/0134 (з прийняттям нового міжвідомчого нормативно-правового акта втратила чинність) для проведення оперативної закупівлі використовуються грошові кошти СБ України, МВС України та інші засоби. Їх отримання та використання здійснюють відповідно до відомчих нормативних актів СБ України та МВС України. Водночас корінець платіжного доручення, від ВФРЕВ УМВС України в Харківській області, який би свідчив про видачу працівникам СУ ГУМВС України в Харківській області витрат спеціального призначення, у цьому кримінальному провадженні для проведення оперативної закупівлі суду не надано, що є грубим порушенням кримінального процесуального законодавства. Як наслідок, отримані докази визнано недопустимими через те, що за відсутності витрат спеціального призначення правоохоронці об'єктивно не могли видати покупцю оперативної закупки грошові кошти, що необхідні для проведення оперативної закупівлі.

І вкотре наголошувалося (VS, 2020, Lypen 01, *Postanova u spravi No 643/10749/14-к*; VS, 2023, Sichen 31, *Postanova u spravi No 761/34884/15-к*), що належним підтвердженням легітимності грошових коштів, які використовуються під час оперативної закупки, є саме корінець платіжного доручення, виданого відповідною фінансовою структурою, який свідчить про видачу працівникам правоохоронних органів витратків

спеціального призначення в кримінальному провадженні, та авансові звіти про використання коштів.

Але згодом (VS, 2023, Serpen 31, *Postanova u spravi No 748/1997/21*) цю практику змінено з формулюваннями: «Норми чинного кримінального процесуального закону не містять будь-яких заборон про можливість використання особистих коштів під час НСРД у виді контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту»; «Походження коштів, які були використані в ході контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, які потім були вручені ОСОБА_9 для передачі ОСОБА_7 як неправомірна вигода, взагалі не має жодного значення в контексті обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, адже надання цих коштів підтверджено протоколом від 11 червня 2021 року, які були заздалегідь ідентифіковані та надалі виявлені в автомобілі обвинуваченого, колегія суддів Верховного Суду вважає такий висновок правильним». Предметом цього кримінального провадження був не наркозлочин, а корупційне кримінальне правопорушення, пов'язане з підкупом (ч. 3 ст. 368 КК України). Але це не дає підстав для відмови від застосування такої правової позиції слідчим, прокурором у кримінальних провадженнях щодо наркозлочинів.

Тим більше пізніше (VS, 2023, Veresen 25, *Postanova u spravi No 208/2160/18*) Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду, розглядаючи кримінальне провадження за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України у справі 208/2160/18, зазначила: «В матеріалах кримінального провадження має бути відображена інформація про походження грошових коштів, які використовувалися під час контролю за вчиненням злочину. Разом із тим відсутність у матеріалах справи «корінця платіжного доручення» про видачу працівникам правоохоронних органів грошових коштів як видатків спеціального призначення та авансового звіту про використання коштів не є істотним порушенням вимог КПК і має бути оцінена у взаємозв'язку з відомостями про джерело походження коштів». До того ж у зазначеному рішенні Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду наголосила, що законодавство не вимагає ідентифікації грошових коштів за номіналами і номерами купюр до або під час їх передачі відповідним фінансовим органом чи установою чи отримання правоохоронним органом, що виключає обґрунтовані сумніви в законності походження коштів для використання під час оперативної закупки.

Доцільність і законність багаторазової оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин. У методичній літературі зазначається, що доцільно зменшити кількість повторних закупок (понад двох), оскільки суди зазвичай розцінюють це як провокаційні дії (Mustetsa et al., 2022). Проте це суперечить актуальній практиці Верховного Суду. Дійсно, періодично у слідчій, прокурорській та судовій практиці постає питання щодо проведення повторної (неодноразової) оперативної закупки наркотичних засобів. Сторона захисту зазвичай розглядає це як підставу для заяви про провокацію вчинення наркозлочину.

Проте такі заяви знаходять спростування в практиці Верховного Суду. Так, факт повторного збуту наркотиків (зафіксований у межах контролю за вчиненням злочинів), як було зазначено (VS, 2023, Veresen 26, *Postanova u spravi No 404/2409/20*), лише підтверджує наявність злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів. Водночас наголошено (VS, 2024, Sichen 17, *Postanova u spravi No 728/697/20*), що серед криміналістичних методів виявлення схильності особи вчиняти кримінальні правопорушення у сфері протиправного обігу наркотичних речовин – проведення контролю за вчиненням злочину, одного або кількох, процесуальне відображення якого (яких) у відповідних матеріалах досудового розслідування само собою не свідчить про провокування особи на вчинення неправомірних дій. Проведення контролю за вчиненням злочину не є провокуванням до його вчинення, і за відсутності ознак провокації контроль за вчиненням злочину може проводитися один або кілька разів.

Одночасно вважаємо необхідним висловити застереження, що кожний окремий факт закупки наркотичного засобу або психотропної речовини має бути проведений за окремою постановою прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину – з обов'язковим викладенням обставин, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину. Відповідно щоразу потрібно складати окремий протокол контролю за вчиненням злочину.

Оформлення результатів контролю за вчиненням наркозлочину. Протокол про результати контролю за вчиненням злочину має містити, наголошують фахівці (Kret, 2021, s. 134), відомості:

про форму, у якій проводився контроль за вчиненням злочину;
особу, щодо якої проводилася ця НСРД;
проміжок часу, протягом якого проводився контроль за вчиненням злочину;

вжиті дії, спрямовані на запобігання вчиненню злочину або фіксування факту його вчинення та особи, яка його вчинила;

установлені під час проведення контролю за вчиненням злочину обставини, які свідчать про готування або вчинення особою тяжкого або особливо тяжкого злочину;

заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби, застосовані під час проведення цієї НСРД;

технічні засоби, використані під час проведення контролю за вчиненням злочину (відеозапису, фотографування, спеціальні технічні засоби для спостереження тощо).

До протоколу про результати контролю за вчиненням злочину долучають речі й документи, одержані під час проведення цієї НСРД, а в разі необхідності – інші додатки.

Ці вимоги прямо впливають із положень КПК України. Разом із тим протокол проведення оперативної закупки наркотичних засобів не має надмірно деталізуватися. У своїх рішеннях Верховний Суд неодноразово зазначав, що відсутність у протоколах НСРД «контроль за вчиненням злочину» будь-яких детальних відомостей про копіювальний пристрій, маршрути пересування конфідента (закупника), дії посадових осіб зі встановлення обладнання, за допомогою якого здійснювалися аудіо- та відеоспостереження, інших деталей – не слугує причиною визнання цих протоколів та самої процесуальної дії недопустимою. Такої деталізації не вимагають приписи кримінального процесуального закону (VS, 2024, Sichen 16, *Postanova u spravi No 438/22/22*).

Утім з огляду на рішення вищого органу судової влади можна стверджувати, що в окремих випадках складання протоколу оперативної закупки наркотичного засобу взагалі не є обов'язковим. Так, ґрунтуючись на правовій позиції (VS, 2024, Sichen 23, *Postanova u spravi No 677/450/18*), слід констатувати, що відсутність протоколу за результатами контролю за вчиненням злочину у формі слідчого експерименту не ставить під сумнів законність цієї НСРД і не є істотним порушенням вимог КПК України, якщо зазначена слідча дія відображена в протоколі про результати здійснення іншої НСРД (аудіо-, відеоконтроль особи). Права обвинуваченого за цих обставин не зазнають істотного порушення.

Проте, здійснюючи оперативну закупку наркотичних речовин, недоцільно спиратися на цю правову позицію. Адже до змісту законності проведення НСРД, серед іншого, входить забезпечення належної правової процедури. Тому кожна процесуальна дія має знайти свій відбиток в окремому протоколі.

Висновки

Забезпечення законності контролю за вчиненням наркозлочину є запорукою його ефективності в частині подальшого прийняття судом зібраних доказів як належних і допустимих.

Визначаючи у постанові про проведення контролю за вчиненням наркозлочину форму цієї НСРД, прокурор має виходити з того, що контрольоване переміщення відповідних засобів і речовин (також і через митний кордон) слід ідентифікувати як поставку, а контрольовану передачу від однієї особи іншій – як закупку. Під час проведення контролю складних взаємопов'язаних послідовних незаконних дій (зокрема таких, що пов'язані з контролем за вчиненням інших кримінальних правопорушень) із наркотичними засобами або психотропними речовинами прокурор може визначити в постанові іншу форму контролю за вчиненням наркозлочину, наприклад спеціальний слідчий експеримент. Помилка прокурора у визначенні форми контролю за наркозлочинном, а тим більше сумніви сторони захисту в правильності такого визначення, не можуть бути підставою для визнання одержаних доказів недопустимими.

Основною вимогою законності контролю за вчиненням наркозлочину є відсутність у діях прокурора, слідчого, працівників оперативних підрозділів та осіб, залучених ними до НСРД, ознак, які самі по собі або в сукупності з іншими ознаками можуть бути підставою для твердження про наявність в їхніх діях провокації злочину.

Під час прийняття рішення, підготовки та проведення контролю за вчиненням наркозлочину потрібно ґрунтуватися: по-перше, на аналізі слідчої ситуації та обставин конкретного кримінального провадження; по-друге, на актуальній практиці Верховного Суду, що ґрунтується на міжнародних стандартах правосуддя.

У площині розмежування контролю за вчиненням наркозлочину з провокацією його вчинення прокуророві потрібно керуватися змістовими і процесуальними критеріями. Змістові критерії поділяємо на абсолютні (безумовні) і непрямі (умовні). Абсолютним слід вважати критерій, якщо він сам по собі однозначно свідчить про провокацію наркозлочину. До таких відносимо: проведення контролю за вчиненням наркозлочину без достатніх підстав, тобто задокументованих відомостей, що свідчать про самостійну злочинну діяльність особи, які містяться в матеріалах інших кримінальних проваджень, оперативно-розшукових справ, офіційних заявах, показаннях заявника, свідка, потерпілого; підтверджені факти застосування щодо контрольованої особи погроз, насильства, шантажу, умовлянь (наполегливих нагадувань, незважаючи на попередню відмову)

і підкупу (пропозиція закупником обладнання, на умовах, які значно вигідніші для контрольованої особи ніж звичайні). До непрямих змістових критеріїв відносимо ті, кожен з яких сам по собі не може свідчити про провокацію наркозлочину, але в сукупності та у співставленні з іншими матеріалами кримінального провадження створюють підстави для розумного сумніву у відсутності такої провокації. Серед них: ініціатива закупника в контактах із контрольованою особою; факт знайомства закупника з нею до початку кримінального провадження; притягнення закупника до кримінальної відповідальності в іншому кримінальному провадженні; вплив правоохоронців на особу з метою залучення її до конфіденційного співробітництва як закупника через погрози, шантаж та (або) безпідставні та (або) незаконні обіцянки; спроба придбати наркотичний засіб (психотропну речовину) закупником, який не є наркозалежною особою.

Проведення контролю за вчиненням наркозлочину передбачає дотримання такого алгоритму: винесення прокурором постанови про проведення контролю за вчиненням наркозлочину з дотриманням багаторівневих вимог: загальних (ст. 107, 110 КПК України), спеціальних (ст. 251, 252 КПК України) та особливих (ч. 7 ст. 271 КПК України); надання прокурором письмового доручення слідчому та (або) оперативному підрозділу доручення на проведення контролю за вчиненням наркозлочину; залучення особи (конфідента) на добровільних засадах до негласного співробітництва до участі в контролі за вчиненням наркозлочину як закупника (може бути здійснено слідчим, працівником оперативного підрозділу та особисто прокурором й оформлене будь-яким способом: зазначення цього факту в постанові прокурора; відібрання заяви та (або) згоди цієї особи;

окремої постанови слідчого, прокурора або оперативного працівника; зазначення в протоколі допиту зазначеної особи як свідка); документальне фіксування факту походження коштів, що використовуватимуться для оперативної закупки наркотичного засобу та (або) психотропної речовини (корінець платіжного доручення, авансовий звіт, заява особи, яка добровільно надає особисті кошти для проведення процесуальної дії) / або ж виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів – зі складанням відповідного протоколу; фіксування ідентифікаційних ознак грошових коштів, нанесення на них маркування (фіксують в протоколі контролю за вчиненням наркозлочину); огляд одягу та інших особистих речей покупця і вручення йому грошових коштів для проведення оперативної закупки (оформлюють протоколом огляду речей або зазначають безпосередньо в протоколі проведення контролю за вчиненням злочину); проведення зустрічі закупника з контрольованою особою (фіксують у протоколі контролю за вчиненням злочину); огляд одягу та інших особистих речей покупця та видача ним отриманих наркотичних засобів (оформлюють протоколом огляду речей або зазначають безпосередньо в протоколі проведення контролю за вчиненням злочину); проведення його допиту; вилучення в контрольованій особі грошових коштів, отриманих від закупника як оплати за наркотичний засіб (психотропну речовину) (у процесі її затримання та обшуку); складання протоколу про проведення контролю за вчиненням злочину.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Antonov, K. V. (2020). Problemy normatyvno-pravovoho rehulivannia vykorystannia konfidentsiinoho spivrobitnytstva pid chas dosudovoho rozsliduvannia [Problems of legislative regulation of the use of confidential cooperation during investigation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (3), 369–371 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/88>
- [2] Antonov, K. V., & Holdberh, N. O. (2016). Kontrakt yak forma zakriplennia konfidentsiinoho spivrobitnytstva hromadian pry zdiisnenni nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Contract as a form of securing confidential cooperation of citizens in carrying out do not drop the investigators (search)]. *Universytet mytnoi spravy ta finansiv*, 1–11 [in Ukrainian]. <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1190>
- [3] European Court of Human Rights. (1998, June 09). *Judgment in the case of Teixeira de Castro v. Portugal No 25829/94*. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2225829/94%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-58193%22%5D%7D>
- [4] European Court of Human Rights. (2008, February 05). *Judgment in the case of Ramanauskas v. Lithuania No 74420/01*. <https://cutt.ly/Z8f3E11>
- [5] European Court of Human Rights. (2010, November 04). *Judgment in the case of Bannikova v. Russia No 18757/06*. <https://cutt.ly/F8f3PMU>
- [6] European Court of Human Rights. (2012, October 02). *Judgment in the case of Veselov and Others v. Russia No 23200/10, No 24009/07 and No 556/10*. <https://cutt.ly/V8f3D2w>

- [7] European Court of Human Rights. (2014, October 30). *Judgment in the case of Nosko and Nefedov v. Russia No 5753/09 and No 11789/10*.
<https://cutt.ly/A8f3HT5>
- [8] Heneralna prokuratura Ukrainy, Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhba bezpeky Ukrainy, Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Ministerstvo finansiv Ukrainy, Ministerstvo yustyttsii Ukrainy. (2012, Lystopad 16). *Instruktsiia pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultativ u kryminalnomu provadzhenni: zatv. nakazom (No 114/1042/516/1199/936/1687/5)* [in Ukrainian].
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>
- [9] Holovin, D. V. (2021a). Osoblyvosti provedennia operativnoi zakupky narkotychnykh zasobiv i psykhotropnykh rehovyn [Features of conducting a controlled buy of drugs and psychotropic substances]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*, (2), 138-143 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.2.23>
- [10] Holovin, D. V. (2021b). Spetsyfika provedennia spetsialnogo slidchoho eksperymentu po kryminalnykh provadzhenniakh, poviazanykh z uchynenniam zlochyniv u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analohiv abo prekursoriv [The specifics of a special investigative experiment in criminal proceedings related to the commission of crimes in the field of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, (9), 224-227 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/55>
- [11] Hribov, M. L. (2016). Zakonodavche rehuliuвання контролю за vchynenniam zlochynu. *Porivnialno-analitychne pravo*, (6), 248-251 [in Ukrainian].
- [12] Hribov, M. L., Venediktov, A. A., & Venediktova, Yu. Ye. (2021). Kontrol za vchynenniam koruptsiinykh zlochyniv, poviazanykh z pidkupom: pytannia zakonnosti [Monitoring of the commission of corruption crimes connected with a bribery: a question of legality]. *Kryminalistychnyi visnyk*, 2(36), 7-30 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-36-2-7>
- [13] Hribov, M. L., & Kozachenko, O. I. (2022). *Nehlasne spivrobotnytstvo v mekhanizmi zabezpechennia prav liudyny: monohrafiia*. Vinnytsia: Tvory [in Ukrainian].
- [14] Huk, T. I. (2020). Kontrol za vchynenniam zlochynu u formi kontrolovanoi postavky [Control over crime commission in the form of a controlled delivery]. *Yurydychna nauka*, 2(104)2, 251-258 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-104-2-2.30>
- [15] Kharkivskiy apeliatsiyniy sud. (2020, Veresen 08). *Ukhvala u spravi No 624/57/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91608620>
- [16] Korniienko, M. V. (2021). Orhanizatsiino-taktychni zasady provedennia kontrolnoi postavky narkotychnykh zasobiv i psykhotropnykh rehovyn [Organizational and tactical principles of control supply of drugs and psychotropic substances]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Pravo*, (67), 278-282 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.53>
- [17] Korniienko, M. V., & Holovin, D. V. (2022). *Kontrol za vchynenniam zlochyniv u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analohiv abo prekursoriv: orhanizatsiino-pravovi aspekty: monohrafiia*. Odesa: Helvetyka [in Ukrainian].
- [18] Kret, H. R. (2021). Kontrol za vchynenniam zlochynu: normatyvne zakriplennia ta praktyka provedennia [Control over the commission of a crime: normative fixing and practice of carrying out]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*, (51), 132-136 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.26>
- [19] La Cour européenne des droits de l'homme. (2009, Décembre 15). *Arrêt en l'affaire Burak Hun c. Turquie No 17570/04*.
<https://cutt.ly/78f3YuR>
- [20] Leonov, A. (2019). Osoblyvosti provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii pid chas dosudovoho rozsliduvannia kryminalnykh provadzhen. *Zakon i Biznes* [in Ukrainian].
https://zib.com.ua/ua/136530-osoblivosti_provedennya_nsr_d_v_kryminalnomu_provadzhenni.html
- [21] Mustetsa, I. V., Pelepiuk, O. M., Vasylenko, O. Yu., Shulzhenko, O. V., Kolesnyk, M. O., & Malaniuk, A. H. (2022). *Rekomendatsii shchodo zdiisnennia protsesualnogo kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam kryminalnykh pravoporushen u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analohiv abo prekursoriv, u tomu chysli vchynenykh iz zastosuvanniam novitnykh informatsiinykh tekhnolohii: metod. rek. Ofis Heneralnogo prokurora* [in Ukrainian].
- [22] Muzychenko, O. V. (2014). Systema nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii za kryminalnym protsesualnym zakonodavstvom Ukrainy. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Yurydychni nauky*, 3(3), 171-176 [in Ukrainian].
- [23] Neledva, N. V. (2021). Osoblyvosti ofitsiinoho oformlennia vidnosyn pro konfidentsiine spivrobotnytstvo za zakonodavstvom Ukrainy [Features of official formalization of relations on confidential cooperation according to the legislation of Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 5(40), 138-143 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i5.942>
- [24] Oleksenko, V. H. (2022). Problemni pytannia dokumentuvannia operatyvnymy pidrozdilamy zlochyniv, poviazanykh z nezakonnym zbutom narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analohiv ta prekursoriv. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, (8), 505-508 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/114>
- [25] Ordzhonikidzevskiy raionnyi sud m. Zaporizhzhia. (2024, Kviten 05). *Vyrok u spravi No 335/5886/21* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118159865>
- [26] Pohoretskyi, M. A. (2016). Zastosuvannia provokatsii v khodi nehlasnykh rozsliduvan: pytannia pravomirnosti. [Using provocations during covert investigations: questions of the legality]. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva*, (1),

- 33–43 [in Ukrainian].
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vkc_2016_1_6
- [27] Saltykov, S. M. (2017). Do pytannia protsesualnogo oformlennia slidchym konfidentsiinoho spivrobitnytstva v kryminalnomu provadzhenni [To the question of the procedural registration of the confidential relations by the investigator officer in the criminal proceeding]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 6(1), 128–132 [in Ukrainian].
- [28] Saltykov, S., & Talalai, D. (2020). Konfidentsiine spivrobitnytstvo ta nehlasni slidchi (rozshukovi) dii [Confidential cooperation and covert (investigative) activities]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, (8), 285–290 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.47>
- [29] Serhieieva, D. B. (2016). Nehlasne spivrobitnytstvo u kryminalnomu protsesi [Covert cooperation in criminal proceedings]. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva*, (4), 47–54 [in Ukrainian].
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_8
- [30] Shyshatska, Yu. O. (2023). Spetsyfika zaluchennia konfidektiv dlia provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Involvement of confidential for the conduct of hidden investigative (search) actions]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, (1), 180–187 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.26>
- [31] Skulysh, Ye. D. (2012). Systema nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii za Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Seriya: Pravoznavstvo*, (618), 108–114 [in Ukrainian].
- [32] Sydorenko, L. V. (2020, Liutyi 19). Konfidentsiine spivrobitnytstvo yak zasib vykonannia zavdan kryminalnogo provadzhennia. V *Aktualni pytannia vyivlennia ta rozkryttia zlochyniv Natsionalnoïu politsiïeu: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid: materialy mizhnar. nauk.-prakt. kruhloho stolu* (s. 215–219). Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy [in Ukrainian].
<https://elar.nau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17038>
- [33] Talyzina, Ya. O. (2020a). Povnovazhennia slidchoho, prokurora ta spivrobitnyka operatyvnoho pidrozdilu shchodo zaluchennia inshykh osib do konfidentsiinoho spivrobitnytstva u kryminalnomu provadzhenni [Powers of the investigator, prosecutor and employee of the operational unit to involve other persons in confidential cooperation in criminal proceedings]. *Problemy zakonnosti*, (150), 253–265 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.150.207822>
- [34] Talyzina, Ya. O. (2020b). Pytannia zaluchennia osoby do konfidentsiinoho spivrobitnytstva ta zabezpechennia yii bezpeky yak uchasnyka kryminalnogo provadzhennia [Issues of involving a person in confidential cooperation and ensuring their security as a participant in criminal proceedings]. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu*, (39), 121–127 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2020-39-121>
- [35] Talyzina, Ya. O. (2022). *Normatyvne zabezpechennia ta realizatsiia konfidentsiinoho spivrobitnytstva u kryminalnomu provadzhenni [Regulatory support and implementation of confidential cooperation in criminal proceedings]* [Dysertatsiia doktora filosofii, Naukovo-doslidnyi instytut vyvchennia problem zlochynnosti imeni akademika V. V. Stashysa. Natsionalna akademiia pravovykh nauk Ukrainy]. Kharkiv [in Ukrainian].
https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%A2%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D1%96%D0%BD%D0%B0-%D0%AF_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf
- [36] Verkhovnyi Sud. (2018, Berezen 06). *Postanova u spravi No 727/6661/15-κ* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72670494>
- [37] Verkhovnyi Sud. (2019, Cherven 12). *Postanova u spravi No 676/3183/15-κ* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82492138>
- [38] Verkhovnyi Sud. (2019, Veresen 10). *Postanova u spravi No 357/3524/16-κ* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84449778>
- [39] Verkhovnyi Sud. (2020, Sichen 28). *Postanova u spravi No 409/1006/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87211865>
- [40] Verkhovnyi Sud. (2020, Berezen 12). *Postanova u spravi No 591/4171/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88265287>
- [41] Verkhovnyi Sud. (2020, Kviten 09). *Postanova u spravi No 727/6578/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749345>
- [42] Verkhovnyi Sud. (2020, Cherven 18). *Postanova u spravi No 539/4842/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89961560>
- [43] Verkhovnyi Sud. (2020, Lypen 01). *Postanova u spravi No 643/10749/14-κ* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90202735>
- [44] Verkhovnyi Sud. (2020, Veresen 24). *Postanova u spravi No 738/689/19* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91855146>
- [45] Verkhovnyi Sud. (2020, Lystopad 17). *Postanova u spravi No 459/1786/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053766>
- [46] Verkhovnyi Sud. (2020, Lystopad 17). *Postanova u spravi No 722/1436/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92973773>
- [47] Verkhovnyi Sud. (2021, Sichen 27). *Postanova u spravi No 499/108/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94553292>
- [48] Verkhovnyi Sud. (2021, Veresen 23). *Postanova u spravi No 466/8529/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99967527>

- [49] Verkhovnyi Sud. (2022, Sichen 20). *Postanova u spravi No 404/431/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102748145>
- [50] Verkhovnyi Sud. (2022, Lypen 19). *Postanova u spravi No 758/14965/14-к* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105359465>
- [51] Verkhovnyi Sud. (2022, Serpen 31). *Postanova u spravi No 756/10060/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457>
- [52] Verkhovnyi Sud. (2022, Zhovten 26). *Postanova u spravi No 202/5035/20* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107078142>
- [53] Verkhovnyi Sud. (2022, Hruden 14). *Postanova u spravi No 754/10882/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>
- [54] Verkhovnyi Sud. (2023, Sichen 31). *Postanova u spravi No 761/34884/15-к* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108752623>
- [55] Verkhovnyi Sud. (2023, Traven 23). *Postanova u spravi No 758/5719/16-к* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111251222>
- [56] Verkhovnyi Sud. (2023, Cherven 01). *Postanova u spravi No 464/7015/20* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339382>
- [57] Verkhovnyi Sud. (2023, Serpen 31). *Postanova u spravi No 748/1997/21* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113236402>
- [58] Verkhovnyi Sud. (2023, Veresen 25). *Postanova u spravi No 208/2160/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>
- [59] Verkhovnyi Sud. (2023, Veresen 26). *Postanova u spravi No 404/2409/20* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>
- [60] Verkhovnyi Sud. (2023, Lystopad 02). *Postanova u spravi No 333/1640/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114790023>
- [61] Verkhovnyi Sud. (2023, Lystopad 14). *Postanova u spravi No 405/2175/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994245>
- [62] Verkhovnyi Sud. (2024, Sichen 16). *Postanova u spravi No 438/22/22* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116388802>
- [63] Verkhovnyi Sud. (2024, Sichen 17). *Postanova u spravi No 728/697/20* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116487685>
- [64] Verkhovnyi Sud. (2024, Sichen 23). *Postanova u spravi No 677/450/18* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116670768>
- [65] Verkhovnyi Sud. (2024, Sichen 30). *Postanova u spravi No 725/1375/19* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116993773>
- [66] Verkhovnyi Sud. (2024, Sichen 30). *Postanova u spravi No 727/4991/22* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116705061>
- [67] Verkhovnyi Sud. (2024, Kvitен 04). *Postanova u spravi No 152/705/22* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118225346>
- [68] Verkhovnyi Sud. (2024, Kvitен 23). *Postanova u spravi No 726/776/17* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118689047>
- [69] Verkhovnyi Sud. (2024, Cherven 06). *Postanova u spravi No 489/2769/22* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119681238>
- [70] Verkhovnyi Sud. (2025, Sichen 14). *Postanova u spravi No 303/7389/23* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124689382>
- [71] Verkhovnyi Sud. (2025, Berezen 26). *Postanova u spravi No 535/511/20* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126259280>
- [72] Verkhovnyi Sud. (2025, Serpen 05). *Postanova u spravi No 601/848/22* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691180>
- [73] Vinnytskyi apeliatsiyni sud. (2024, Veresen 12). *Ukhvala u spravi No 296/12220/19* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121696639>
- [74] Vorobchak, O. A. (2024). Vymohy do formy i zmistu doruchennia yak pidstavy delehuвання operatyvnykh pidrozdilam protsesualnykh povnovazhen shchodo provedennia slidchykh (rozshukovykh) i nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Requirements to the form and content of the order as a basis for delegation of procedural powers to operational units to conduct investigative (search) and covert investigative (search) actions]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (7), 392-395 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/95>
- [75] Yasynskyi, V. O. (2024). Zapobihannia narkozlochynam u systemi povnovazhen operatyvnykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Prevention of drug crimes within the authority system of the operational units of the National police of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (10), 480-484 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/110>
- [76] Zavodskyi raionnyi sud m. Zaporizhzhia. (2023, Hruden 04). *Vyrok u spravi No 332/980/21* [in Ukrainian].
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115353707>

Список використаних джерел

- [1] Антонов К. В. Проблеми нормативно-правового регулювання використання конфіденційного співробітництва під час досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 369–371.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/88>
- [2] Антонов К. В., Гольдберг Н. О. Контракт як форма закріплення конфіденційного співробітництва громадян при здійсненні негласних слідчих (розшукових) дій. *Університет митної справи та фінансів*. 2016. С. 1–11.
URL: <http://biblio.umf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1190>
- [3] Judgment the European Court of Human Rights in the case of Teixeira de Castro v. Portugal No 25829/94 of 09 June 1998.
URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2225829/94%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-58193%22%5D%7D>
- [4] Judgment the European Court of Human Rights in the case of Ramanauskas v. Lithuania No 74420/01 of 05 February 2008.
URL: <https://cutt.ly/Z8f3E1l>
- [5] Judgment the European Court of Human Rights in the case of Bannikova v. Russia No 18757/06 of 04 November 2010.
URL: <https://cutt.ly/F8f3PMU>
- [6] Judgment the European Court of Human Rights in the case of Veselov and Others v. Russia No 23200/10, No 24009/07 and No 556/10 of 02 October 2012.
URL: <https://cutt.ly/V8f3D2w>
- [7] Judgment the European Court of Human Rights in the case of Nosko and Nefedov v. Russia No 5753/09 and No 11789/10 of 30 October 2014.
URL: <https://cutt.ly/A8f3HT5>
- [8] Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : затв. наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>
- [9] Головін Д. В. Особливості проведення оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2. С. 138–143.
DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.2.23>
- [10] Головін Д. В. Специфіка проведення спеціального слідчого експерименту по кримінальних провадженнях, пов'язаних з учиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 224–227.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/55>
- [11] Грібов М. Л. Законодавче регулювання контролю за вчиненням злочину. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 248–251.
- [12] Грібов М. Л., Венедіктова А. А., Венедіктова Ю. Є. Контроль за вчиненням корупційних злочинів, пов'язаних з підкупом: питання законності. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 2(36). С. 7–30.
DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2021-36-2-7>
- [13] Грібов М. Л., Козаченко О. І. Негласне співробітництво в механізмі забезпечення прав людини : монографія. Вінниця : Твори, 2022. 352 с.
- [14] Гук Т. І. Контроль за вчиненням злочину у формі контрольованої поставки. *Юридична наука*. 2020. № 2(104). Т. 2. С. 251–258.
DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-104-2-2.30>
- [15] Ухвала Харківського апеляційного суду від 08.09.2020 у справі № 624/57/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91608620>
- [16] Корнієнко М. В. Організаційно-тактичні засади проведення контрольної поставки наркотичних засобів і психотропних речовин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. № 67. С. 278–282.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.53>
- [17] Корнієнко М. В., Головін Д. В. Контроль за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: організаційно-правові аспекти : монографія. Одеса : Гельветика, 2022. 188 с.
- [18] Крет Г. Р. Контроль за вчиненням злочину: нормативне закріплення та практика проведення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2021. № 51. С. 132–136.
DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.26>
- [19] Arrêt La Cour européenne des droits de l'homme en l'affaire Burak Hun c. Turquie No 17570/04 15 décembre 2009.
URL: <https://cutt.ly/78f3YuR>
- [20] Леонов А. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних проваджень. *Закон і Бізнес*. 2019.
URL: https://zib.com.ua/ua/print/136530-osoblivosti_provedennya_nsr_d_v_kriminalnomu_provadzhenni.html
- [21] Мустаца І. В., Пелепюк О. М., Василенко О. Ю., Шульженко О. В., Колесник М. О., Маланюк А. Г. Рекомендації щодо здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, у тому числі вчинених із застосуванням новітніх інформаційних технологій : метод. рек. Офіс Генерального прокурора, 2022. 45 с.
- [22] Музиченко О. В. Система негласних слідчих (розшукових) дій за кримінальним процесуальним законодавством України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2014. Вип. 3. Т. 3. С. 171–176.

- [23] Неледва Н. В. Особливості офіційного оформлення відносин про конфіденційне співробітництво за законодавством України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 5(40). С. 138–143.
DOI: <https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i5.942>
- [24] Олексенко В. Г. Проблемні питання документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних з незаконним збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 505–508.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/114>
- [25] Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 05.04.2024 у справі № 335/5886/21.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118159865>
- [26] Погорецький М. А. Застосування провокації в ході негласних розслідувань: питання правомірності. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 33–43.
URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vkc_2016_1_6
- [27] Салтиков С. М. До питання процесуального оформлення слідчим конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6(1). С. 128–132.
- [28] Салтиков С., Талалай Д. Конфіденційне співробітництво та негласні слідчі (розшукові) дії. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 285–290.
DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.47>
- [29] Сергеева Д. Б. Негласне співробітництво у кримінальному процесі. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 47–54.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_8
- [30] Шишацька Ю. О. Специфіка залучення конфідентів для проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С. 180–187.
DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.26>
- [31] Скулиш Є. Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія : Правознавство*. 2012. № 618. С. 108–114.
- [32] Сидоренко Л. В. Конфіденційне співробітництво як засіб виконання завдань кримінального провадження. *Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, Київ, 19 лют. 2020 р. / НАВС. Київ, 2020. С. 215–219.
URL: <https://elar.navs.edu.ua/jspui/handle/123456789/17038>
- [33] Тализіна Я. О. Повноваження слідчого, прокурора та співробітника оперативного підрозділу щодо залучення інших осіб до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні. *Проблеми законності*. 2020. № 150. С. 253–256.
DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.150.207822>
- [34] Тализіна Я. О. Питання залучення особи до конфіденційного співробітництва та забезпечення її безпеки як учасника кримінального провадження. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Вип. 39. С. 121–127.
DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2020-39-121>
- [35] Тализіна Я. О. Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 – Право. Харків, 2022. 307 с.
URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%A2%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D1%96%D0%BD%D0%B0-%D0%AF_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf
- [36] Постанова Верховного Суду від 06.03.2018 у справі № 727/6661/15-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72670494>
- [37] Постанова Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 676/3183/15-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82492138>
- [38] Постанова Верховного Суду від 10.09.2019 у справі № 357/3524/16-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84449778>
- [39] Постанова Верховного Суду від 28.01.2020 у справі № 409/1006/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87211865>
- [40] Постанова Верховного Суду від 12.03.2020 у справі № 591/4171/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88265287>
- [41] Постанова Верховного Суду від 09.04.2020 у справі № 727/6578/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749345>
- [42] Постанова Верховного Суду від 18.06.2020 у справі № 539/4842/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89961560>
- [43] Постанова Верховного Суду від 01.07.2020 у справі № 643/10749/14-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90202735>
- [44] Постанова Верховного Суду від 24.09.2020 у справі № 738/689/19.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91855146>
- [45] Постанова Верховного Суду від 17.11.2020 у справі № 459/1786/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053766>
- [46] Постанова Верховного Суду від 17.11.2020 у справі № 722/1436/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92973773>
- [47] Постанова Верховного Суду від 27.01.2021 у справі № 499/108/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94553292>

- [48] Постанова Верховного Суду від 23.09.2021 у справі № 466/8529/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99967527>
- [49] Постанова Верховного Суду від 20.01.2022 у справі № 404/431/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102748145>
- [50] Постанова Верховного Суду від 19.07.2022 у справі № 758/14965/14-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105359465>
- [51] Постанова Верховного Суду від 31.08.2022 у справі № 756/10060/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457>
- [52] Постанова Верховного Суду від 26.10.2022 у справі № 202/5035/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107078142>
- [53] Постанова Верховного Суду від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>
- [54] Постанова Верховного Суду від 31.01.2023 у справі № 761/34884/15-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108752623>
- [55] Постанова Верховного Суду від 23.05.2023 у справі № 758/5719/16-к.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111251222>
- [56] Постанова Верховного Суду від 01.06.2023 у справі № 464/7015/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339382>
- [57] Постанова Верховного Суду від 31.08.2023 у справі № 748/1997/21.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113236402>
- [58] Постанова Верховного Суду від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>
- [59] Постанова Верховного Суду від 26.09.2023 у справі № 404/2409/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>
- [60] Постанова Верховного Суду від 02.11.2023 у справі № 333/1640/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114790023>
- [61] Постанова Верховного Суду від 14.11.2023 у справі № 405/2175/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994245>
- [62] Постанова Верховного Суду від 16.01.2024 у справі № 438/22/22.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116388802>
- [63] Постанова Верховного Суду від 17.01.2024 у справі № 728/697/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116487685>
- [64] Постанова Верховного Суду від 23.01.2024 у справі № 677/450/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116670768>
- [65] Постанова Верховного Суду від 30.01.2024 у справі № 725/1375/19.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116993773>
- [66] Постанова Верховного Суду від 30.01.2024 у справі № 727/4991/22.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116705061>
- [67] Постанова Верховного Суду від 04.04.2024 у справі № 152/705/22.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118225346>
- [68] Постанова Верховного Суду від 23.04.2024 у справі № 726/776/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118689047>
- [69] Постанова Верховного Суду від 06.06.2024 у справі № 489/2769/22.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119681238>
- [70] Постанова Верховного Суду від 14.01.2025 у справі № 303/7389/23.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124689382>
- [71] Постанова Верховного Суду від 26.03.2025 у справі № 535/511/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126259280>
- [72] Постанова Верховного Суду від 05.08.2025 у справі № 601/848/22.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691180>
- [73] Ухвала Вінницького апеляційного суду від 12.09.2024 у справі № 296/12220/19.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121696639>
- [74] Воробчак О. А. Вимоги до форми і змісту доручення як підстави делегування оперативним підрозділам процесуальних повноважень щодо проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 392–395.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/95>
- [75] Ясінський В. О. Запобігання наркозлочинам у системі повноважень оперативних підрозділів Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 480–484.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/110>
- [76] Вирок Заводського районного суду м. Запоріжжя від 04.12.2023 у справі № 332/980/21.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115353707>

Стаття надійшла до редакції 02.09.2025

Рецензовано 12.11.2025

M. Hribov,

Dr. Sc. (Law), Professor

Leading Researcher

of the Scientific Research Laboratory

on Crime Prevention Issues

of Educational and Scientific Institute

of Police Activities,

National Academy of Internal Affairs

1 Solomyanska Sq., Kyiv-DSP, 03035, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2437-5598>

I. Shelikhovska,

Ph. D. (Law),

Prosecutor of the Vinnytsia District

Prosecutor's Office of the Vinnytsia Region

8 Tsehelni Lane, Vinnytsia, 21020, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6704-6597>

V. Yasinskyi,

Postgraduate Student of the Department

of Operational and Investigative Activities

and National Security,

National Academy of Internal Affairs

1 Solomyanska Sq., Kyiv-DSP, 03035, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6486-9711>

ANALYSIS OF JUDICIAL PRACTICE REGARDING THE ADMISSIBILITY OF EVIDENCE OBTAINED AS A RESULT OF CONTROL OF DRUG CRIME

Abstract. The issues of combating drug crime are becoming increasingly relevant due to the rapid increase in the volume of illegal drug trafficking in Ukraine and around the world, the growing negative impact of drug addiction on the interests of society and the state, and the constant improvement of the means and methods of illegal activity in this area. Crime control is currently one of the most effective tools for identifying individuals who commit serious and especially serious criminal offenses in the sphere of drug trafficking. The purpose of the article is to summarize the judicial practice of determining the criteria for the admissibility of evidence obtained during the control of drug crime. The research methods were selected taking into account the outlined goal and objectives, the specifics of the object and subject of the research. They are based on the general dialectical method of scientific knowledge of real phenomena, as well as their connections with the practical activities of law enforcement agencies and the court. The special research methods are: the method of system analysis; system-structural; comparative-legal; logical-legal. The main results of the study, in particular, the scientific novelty, consist in the development of approaches to determining the form of future control by the prosecutor over the commission of a drug crime and analyzing how procedural errors by the supervising prosecutor affect the admissibility of the evidence obtained. Furthermore, the research identifies criteria for distinguishing between lawful control over the commission of a drug crime and provocation of such offense. These criteria are divided into procedural and substantive, with the latter classified as absolute (unconditional) or indirect (conditional) (with an explanation of each type). An algorithm for conducting control over the commission of a drug crime are developed, which allows ensuring the admissibility of evidence that will be obtained based on its results. The indicated results have both theoretical (as a basis for further research into the issues of using control over the commission of a crime to combat the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and their analogues and precursors) and practical significance - for the use of the specified criteria and algorithm by prosecutors, investigators and operational officers to ensure the effectiveness of combating drug crime.

Keywords: legality; evidence; pre-trial investigation; covert investigative (search) actions; human rights; undercover purchase; controlled delivery.